

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR GLOBALA STUDIER

Mer än bara minskad hemlöshet?

En människorättsbaserad analys av Bostad Först

I samarbete med:

GÖTEBORGS
KYRKLIGA
STADSMISSION

MR2501 Examensarbete 30 HP

Mänskliga rättigheter

Avancerad Nivå

Vårtermin 2022

Författare: Annika Andersson

Handledare: Kamal Makili-Aliyev

Kontaktperson GKS: Kjell Larsson

Antal ord: 19222

ABSTRACT

Housing First is based on the human right to adequate housing. Research shows that Housing First reduces the number of people in homelessness and is a socioeconomically viable model. However, there is a lack of research on whether the programme contributes to fulfilling human rights. Since Housing First is based on human rights and is a model that needs constant evaluation, while rights-based evaluation is currently lacking, the relevance of the paper is to evaluate whether human rights are being fulfilled. The context of the study is analysed through the activities of Göteborgs stadsmission. The theoretical approach is based on Housing First - as an approach to fight homelessness, the right to housing with related indicators and the human rights-based approach.

The results show that Housing First fulfils the human rights of tenants who received Housing First support within the Göteborgs stadsmission in terms of increased participation, potential, quality of life, safety, improved physical health, and partially improved mental health. However, it's not fulfilled with human rights in terms of partial deterioration of mental health or partial impairment of quality of life for those who find it more difficult to adjust a "normal life." The results also show that Housing First corresponds to a human rights-based work based on participation, transparency, non-discrimination, and empowerment, but not on accountability or links to human rights. Finally, the study shows that the support helps the tenants, and the feeling of great gratitude is clear. This goes so far that tenants hardly dare to mention negative aspects of Housing First.

FÖRORD

Jag vill rikta ett tack till min handledare, Kamal Makili-Aliyev, för all hjälp under studien. Feedbacken och responsen jag har fått har varit avgörande för att kunna fullfölja masteruppsatsen. Jag vill också rikta ett stort tack till att jag många gånger har fått störa Kjell Larsson och fått hjälp under terminens gång. Det har gett mig värdefulla samtal, fler perspektiv kring hemlöshetsfrågan och en större förståelse för Bostad först. Det är också något jag kommer ta med mig in även i framtida arbeten. Tack också till alla andra anställda jag har fått lära känna och bolla tankar med på Göteborgs stadsmission.

Tacksamhet riktar jag även till alla modiga personer som ställt upp och deltagit på intervjuer. Speciellt till de respondenter som tidigare befunnit sig i hemlöshet och ett extra tack till de jag fick komma hem till och besöka. Utan er hade jag inte kunnat fullfölja denna studie och ni ska veta att ni bidrar till att ny kunskap och nya perspektiv kan spridas kring Bostad först. Allt för att fler ska kunna tillgodose den mänskliga rättigheten – en bostad och ett hem.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Abstract	I
Förord	II
Innehållsförteckning	III
1 Inledning	1
1.1 Problemformulering	2
1.2 Tidigare forskning	4
1.3 Syfte och frågeställningar	6
1.4 Disposition	7
2 Teoretisk ansats	8
2.1 Hemlöshet	9
2.2 Bostad först som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet	9
2.3 Rätten till bostad	13
2.3.1 <i>Livskvalitet</i>	13
2.3.2 <i>Trygghet och säkerhet</i>	14
2.3.3 <i>Hälsa och välbefinnande</i>	14
2.3.4 <i>Sårbarhet</i>	14
2.4 Människorättsbaserat arbete	15
2.4.1 <i>Human right based approach</i>	15
2.4.2 <i>Human right based approach in social work</i>	17
3 Metod och metodologi	18
3.1 Samarbetet med Göteborgs stadsmission	18
3.2 Forskningsdesign, undersökningsobjekt och vetenskaplig länk	19
3.3 Materialdiskussion	20
3.3.1 <i>Val av material</i>	20
3.3.2 <i>Urval</i>	22
3.4 Analysmetod	23
3.4.1 <i>Semistrukturerade intervjuer</i>	23
3.4.2 <i>Kvalitativ innehållsanalys</i>	24
3.5 Metoddiskussion	25
3.6 Forskningsetisk diskussion	26
3.7 Analysförfarandet - från början till slut	27
4 Resultat och Analys	29
4.1 Resultat av kodning, kategorisering och tematisering	29
4.2 Positiva effekter utav Bostad först	31

4.2.1	<i>Hälsan</i>	31
4.2.2	<i>Trygghet</i>	33
4.2.3	<i>Livskvalitet</i>	34
4.2.4	<i>Potential</i>	35
4.2.5	<i>Stöttning</i>	36
4.3	Negativa effekter utav Bostad först	36
4.4	Ansvarsfördelning	38
4.5	En fråga om diskriminering?	39
4.6	Stödet och tacksamheten	42
4.6.1	<i>Stödet utifrån personalens perspektiv</i>	42
4.6.2	<i>Stödet utifrån hyresgästernas perspektiv</i>	43
5	Avslutande del	45
5.1	Slutsatser	45
5.2	Diskussion	47
5.2.1	<i>Analytisk diskussion</i>	47
5.2.2	<i>Studiens begränsningar och utmaningar</i>	49
5.2.3	<i>Vidare forskning</i>	49
5.2.4	<i>Vidare diskussion</i>	50
6	Referenslista	52
7	Bilagor	56
7.1	Intervjufrågor till personalen	56
7.2	Intervjufrågor till hyresgäster	57

1 INLEDNING

”När man står där och är missbrukare och inte kan få någon hjälp eller lägenhet, för att man är just missbrukare och med hyresskulder sen gammalt och allt det där, oså kommer möjligheten med Bostad först så att man som jag ändå kan få chansen.”

En alkoholiserad, skäggig man som rotar i en papperskorg nära en parkbänk. En pensionär som legat på sjukhus men glömt att betala sin hyra under tre månader. En ung kvinna med blåmärken på armarna och ett spädbarn i famnen. En man vars fru gått bort, där trösten blivit tabletter och alkohol. Fyra människor som lever i hemlöshet som inte visar sig vara en homogen grupp utan där den gemensamma nämnaren är den osäkra boendesituationen. Att ha tillgång till en trygg bostad är en central mänsklig rättighet som utan diskriminering ska gälla alla, enligt UDHR art. 25 samt ICESR art. 11 (1). Trots detta lever många människor idag i hemlöshet och tvingas därmed leva en i vardag där kränkningar av deras mänskliga rättigheter är ett faktum. Att befinna sig i hemlöshet kan pågå under en kort tid men också under många år. Samtidigt är orsakerna till att hamna och förbli i hemlöshet många.

Tack vare ett framtaget koncept av Sam Tsemberis under 90-talet i USA, så är Bostad först idag ett evidensbaserat bostadslett program som används i många europeiska länder som en strategi mot hemlöshet. Numera används det även i Sverige och idag kan vi på fler och fler håll se hur det beskrivs som framtidens lösning på hemlöshetsfrågan (Bostad först – vägen ur hemlöshet).

”Genom Bostad först får människor som lever i hemlöshet en möjlighet till en egen bostad. Målet är att hyresgästen ska kunna bo kvar i sin lägenhet på samma villkor som alla andra hyresgäster. Forskning visar att Bostad först minskar hemlösheten” (Bostad först – vägen ur hemlöshet).

Bostad först bygger på den mänskliga rättigheten, en bostad och ett hem. Det vänder på den annars mer traditionella ”boendetrappan”, där personer som befinner sig i hemlöshet blir direkt erbjuden en bostad, istället för att först (ofta på egen hand) förväntas övervinna missbruk, fattigdom eller psykisk ohälsa och därefter bli erbjuden en bostad. Inom Bostad först får personer, utöver bostaden också behandling efter egna behov, liksom hjälp utifrån vad man själv önskar och behöver (Bostad först – vägen ur hemlöshet).

Hemlöshetsfrågan har sedan länge varit en gemensam angelägenhet inom EU. I slutet av 2020 gick Europaparlamentet (2020) ut med att man tillsammans godkände en rad rekommendationer för att bekämpa hemlösheten inom EU. Man betonade starkare åtgärder från kommissionen

liksom för medlemsstaterna för att senast 2030 kunna få ett slut på hemlöshet. Kommissionen uppmanade då även att medlemsländerna skulle anta modellen Bostad först, i syfte att utrota hemlösheten. I Sverige arbetar än så länge bara ett fåtal kommuner med Bostad först. En av dem är Göteborg, där verksamheten finns både i den idéburna och offentliga sektorn.

1.1 PROBLEMFÖRMULERING

Det kan konstateras att Bostad först utmanar det mer traditionella sättet att arbeta med hemlöshet då modellen bygger på att bostaden är en mänsklig rättighet. Amnesty (2021) menar exempelvis att Bostad först är den enda hemlöshetsmodellen som utgår från ett människorättsperspektiv samt att det är den första rättighetsbaserade hemlöshetsstrategin. Bostad först utmanar också den egna moraliska föreställningen om hur man betraktar människor i hemlöshet, vilket även går att ses ur ett människorättsperspektiv. I den mer traditionella boendetrappan kan det ses som att man ska förtjäna en bostad genom att uppfylla olika krav innan man blir erbjuden en bostad, medan man inom Bostad först får sin mänskliga rättighet tillgodosedd direkt. (Bostad först – vägen ur hemlöshet).

En av de prioriterade delarna i Bostad först är att programmet ständigt måste utvärderas. I handboken Bostad först konstateras det att en stark vetenskaplig evidens kan vara ett helt avgörande argument för att sprida budskapen kring Bostad först och på så sätt övertyga om fördelarna vad gäller hemlöshetsbekämpning. Man menar också att det endast är genom utvärdering man ständigt kan förbättra programmet, samt att det är genom utvärdering man kan se hur programtrogna verksamheterna faktiskt är (Pleace, 2018).

Forskning visar att Bostad först bidrar till att minska antalet personer i hemlöshet, liksom att det är en ekonomisk lönsam modell för samhället. Emellertid saknas forskning om programmet faktiskt bidrar till att mänskliga rättigheter uppfylls. Eftersom modellen bygger på mänskliga rättigheter, samtidigt som en av de viktigaste delarna av programmet är att det ständigt måste utvärderas, är det uppsatsens relevans att utvärdera de mänskliga rättigheternas betydelse för en person som fått eller får stöd genom bostad först.

Bostad först är en modell som blivit framgångsrik då den visat goda resultat gällande minskad hemlöshet. Statistik visar att så mycket som 80 procent faktiskt bor kvar och behåller sitt boende genom modellen. Om man väger det mot den annars traditionella boendetrappan är det endast 15 procent (Dagens samhälle 2020). Detta har i sin tur gjort att fler politiker idag pratar om Bostad först, som Sveriges framtida lösning på hemlösheten. Därtill bör Bostad

först tas på allvar med en samhällelig relevans och som ett betydande objekt för framtida forskning.

Att konstatera att Bostad först är en modell som bygger på mänskliga rättigheter samt en modell som ständigt måste utvärderas, samtidigt som en rättighetsbaserad utvärdering i dagsläget saknas leder till att denna uppsats får sitt utomvetenskapliga stöd. Rätten till bostad konstateras i UDHR art. 25 liksom ICESR art 11 (1) vilket Bostad först bygger på, men samtidigt visar Socialstyrelsen (2017, s.11) i sin senaste beräkning att antalet personer i hemlöshet i Sverige är hela 33 000 personer. Detta gör att denna studie får sin rättighetsbaserade relevans då det är viktigt att se om just Bostad först bidrar till mänskliga rättigheter eller inte, med tanke på att så pass många trots allt lever i hemlöshet.

Liksom många andra rättigheter kan det vara svårt att tolka en mänsklig rättighet, inte minst då förutsättningar kan se mycket olika ut i olika länder. FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter antog därför 1991 vägledande kommentarer för hur rätten till bostad ska tolkas. I detta dokument framgår det bland annat att rättigheten inte ska tolkas i en restriktiv mening som bara ger varje människa rätten till endast ett tak över huvudet. Det framgår även att bostad är intimt sammankopplat med bland annat ett arbete, utbildning, fred, säkerhet, hälsoaspekter och värdighet (CESCR General Comment No. 4, 1991).

Det kan antas att Bostad först följer de vägledande kommentarerna, då programmets huvudsakliga grund bygger på just rätten till bostad. Det kan även förmodas att verksamheter, såsom i Göteborg, bidrar till att de som får stöd genom Bostad först får sina mänskliga rättigheter, utifrån de vägledande kommentarerna, uppfyllda. Således har en hypotes för denna studie skapats, vilket också avses testas. Hypotesen har inte tidigare testats vilket kan argumenteras vara viktigt. Dels då modellen faktiskt bygger på rätten till bostad, dels med tanke på att förhållandet mellan statsmakten och enskilda människor regleras i mänskliga rättigheter vilket på så sätt konstaterar vilka skyldigheter en stat har mot varje enskild individ. En utvärdering utifrån mänskliga rättigheter skulle ge Bostad först programmet större tyngd och evidens, samtidigt som det kan ses som en skyldighet att göra, då varje stat måste respektera folkrätten och de mänskliga rättigheterna.

1.2 TIDIGARE FORSKNING

Den tidigare forskning som nedan presenteras är forskning som kommer att ligga till grund för studiens aktuella fall. Det har setts relevant att lyfta tidigare forskning kring just Bostad först, för att vidare kunna visa var luckan ligger i den vetenskapliga forskningen och på så sätt visa denna studies relevans.

Ola Segnestam Larsson gjorde under 2019 en systematisk litteraturoversikt i syfte att konstatera fler resultat av Bostad först. Detta kring personer i Sverige som fått stöd och vägledning genom Bostad först och som tidigare befunnit sig i långvarig hemlöshet. Segerstam Larssons rapport (2019) visade ett flertal positiva effekter och resultat på antalet kvarboende, förbättrade livssituationer, hälsa och livskvalitet, minskad drogproblematik, ökade sysselsättningar liksom förbättrade relationer. Allt detta tack vare bostadslett stöd med Bostad först. Däremot konstaterades variation i resultatet vad gäller olika kommuner, olika grupper av människor samt olika effekter. Detta konstateras i slutet, det vill säga vikten av att mer forskning görs bland annat utifrån dessa olika aspekter såsom fler jämförande studier samt både av kvalitativ och kvantitativ natur (ibid).

Sara Uhno har forskat i flera år på Bostad först och därigenom gjort ett flertal studier, främst kring verksamheter i Göteborg. 2016 gjorde Uhno en utvärdering av Bostad först i Göteborg, inriktat på kategorierna kostnadseffektivitet, metodtrogenhet och brukarperspektivet. Resultatet visade att verksamheten överlag var metodtrogen men att utmaningar fanns, dels när den drivs parallellt med ett annat system (trappstegsmodellen) men också då Bostad först kanske inte passar alla människor i akut hemlöshet. Utvärderingen visade dock att det var mer kostnadseffektivt än andra modeller riktade till målgruppen och till sist att det var uppskattat av klienterna då det konstaterats en ökad livskvalitet. Trots att Bostad först inte passar alla så menar Uhno att det inte finns speciellt mycket forskning som tyder på att människor mår bra av att befinna sig på akutboenden. Fler människor borde därför ges chansen att testa att få stöd genom Bostad först (ibid).

Utvärderingar vad gäller Bostad först i Stockholm har bland annat gjorts utav Mats Blid, forskare på Mittuniversitetet samt Håkan Källmén (2016). Utvärderingen de gjorde 2016 visade att brukare som fått stöd både genom trappstegsmodellen och Bostad först, fått en mer långvarig och fungerande boendesituation med Bostad först. Eftersom boendesituationen löstes snabbt i och med stöd genom Bostad först, blev resultatet en mer långsiktig och hållbar behandling för de personerna. Resultatet visade även att man hade fått ett minskat utanförskap

liksom en ökad egenmakt över sitt liv under den tvååriga period som studien genomfördes. Däremot visade utvärderingen bland annat att man ser en problematik i att jämföra Bostad först med boendetrappan då de är så pass olika i många aspekter vilket gör att det inte alltid blir en rättvis och tillräckligt tydlig utvärdering (ibid).

Likaså FoU Välfärd Värmland vid Karlstad universitet fick uppdraget att följa Bostad först verksamhet under tre år och på så sätt utvärdera arbetet efter att det hade införts i staden 2012. Per Folkesson (2017) skrev rapporten och lyckades under utvärderingsperioden samla ihop sex deltagare att följa genom Bostad först i Karlstad. Totalt bodde fem deltagare kvar i sina boenden efter dryga två och ett halvt år vilket Folkesson menade var ett gott resultat. Analysen visade, utefter vad deltagarna tyckte var viktigast, att stöd och tillit, gott bemötande och tillgänglighet var avgörande för att kunna möjliggöra och nå förändring. Tillit beskrevs som helt avgörande för att uppnå andra hälsosamma fenomen och likställdes på så sätt med ett hållbart stöd (ibid).

Även Pia Nyäkenen (2020) gjorde en studie om hur människor som vägleds och får stöd, arbetar med eller på andra sätt kommer i kontakt med Bostad först förstår och förhåller sig till modellen. Studien visar en sammanställning utifrån perspektiven lagstiftning, etik, brukare och deltagare i grundkurser i Bostad först som vidare talar för och emot modellen samt vilka hinder som finns med modellen. Resultaten visas utifrån värden, mål och skäl för professionerna samt värden, mål och skäl från brukarna. Studien visar en kartläggning av vilka argument som är viktiga att ta hänsyn till för olika grupper när det kommer till Bostad först. Nyäkenen skriver att moraliska och etiska aspekter är viktiga att trycka på för politiker, för att få inflytande i ideologiska låsningar kring hemlöshetsfrågan. De som däremot arbetar med stöd genom bostad först är snarare i behov av mer kompetensutveckling medan professionerna har skäl att arbeta mer evidensbaserat för att brukaren ska få mer inflytande och delaktighet. Bristande kunskap för olika aktörer är med andra ord slutsatsen i Nyäkenens studie och hon menar att fokus bör ligga på olika områden i olika utbildningar (ibid).

Som ett argument för att arbeta med Bostad först så ges rättighetskälet som en aspekt i Nyäkenens studie. Rättighetsperspektivet förklaras då som ett moraliskt skäl att arbeta med Bostad först, men även utifrån argumentet till att modellen faktiskt bygger på den mänskliga rättigheten, en bostad, vilket även gör det till ett juridiskt rättighetsskäl. Det ska understrykas att studien nämner rättighetsperspektivet som ett argument att man bör arbeta mer med Bostad först. Dock går Nyäkenen inte in djupare på en analys eller utvärdering kring huruvida

modellen faktiskt uppfyller mänskliga rättigheter, vilket återigen skapar relevans för denna studie. (ibid s. 19, 30)

Det vetenskapliga gapet utifrån den tidigare forskningen synliggör att det inte finns forskning på Bostad först kopplat till mänskliga rättigheter. Vi har sett forskning kring Bostad först när det kommer till kostnadseffektivitet, metodtrogenhet, deltagarperspektivet, kring det politiska perspektivet, moraliska och etiska aspekter, bristande kunskap samt jämförelser med andra modeller. Vi har även sett forskning som nämner rättighetsperspektiv som ett skäl att arbeta med bostad först, men ingen utvärdering eller analys specifikt utifrån perspektivet. Med stöd i den tidigare forskningens lucka är det relevant att undersöka en hypotes att Bostad först bidrar till att mänskliga rättigheter uppfylls. I samband med viktiga aspekter av rätten till bostad och hur dessa kan implementeras i praktiken är det därmed relevant att testa hypotesen att Bostad först bidrar till uppfyllandet av mänskliga rättigheter. Eftersom hypotesen inte har testats så gör det att denna uppsats får en utomvetenskaplig relevans, inte minst som ett bidrag till forskning om Bostad först, då programmet själv understryker vikten av utvärdering.

1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter antog 1991 vägledande kommentarer för hur rätten till bostad ska tolkas. Det kan antas att det bostadsledda programmet Bostad först följer dessa vägledande kommentarer, då programmets huvudsakliga grund bygger på just rätten till bostad. Med detta antagande kan det även förmodas att verksamheten bidrar till att de som får stöd genom Bostad först får sina mänskliga rättigheter, utifrån de vägledande kommentarerna, uppfyllda.

Eftersom modellen bygger på att bostaden är en mänsklig rättighet, samtidigt som en av de viktigaste delarna av programmet är att det ständigt måste utvärderas, är det uppsatsens relevans att utvärdera de mänskliga rättigheternas betydelse för en person som fått stöd och vägledning genom bostad först. Då bland annat Amnesty (2021) menar att Bostad först är den enda modellen som utgår från ett människorättsperspektiv, samt med tanke på modellens tydliga koppling till mänskliga rättigheter är det studiens mening att göra en analys utifrån just ett människorättsperspektiv. Mer specifikt hur studien kommer definiera detta perspektiv presenteras i studien teorikapitel, men värt att nämna är att valet gjordes att utgå ifrån FN:s (2003) definition av ett människorättsbaserat arbete, för att på ett smidigt sätt kunna applicera perspektivet med tillhörande principer.

Syftet med denna uppsats är att testa hypotesen att Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, bidrar till att mänskliga rättigheter uppfylls. Målet är att detta syfte ska uppnås som ett bidrag till forskning på Bostad först, inte minst då modellen understryker vikten av utvärdering. För att uppfylla syftet med studien så har följande övergripande frågeställning formulerats:

- Bidrar Bostad först verksamheten i Göteborgs stadsmission till implementering av rätten till bostad för hyresgästerna i verksamheten utifrån ett människorättsperspektiv?

För att besvara ovanstående frågeställning har följande operationella frågeställningar formulerats. Dessa frågeställningar behöver besvaras för att således kunna besvara den övergripande frågeställningen:

- Hur förstår verksamheten inom Göteborgs stadsmission ”rätten till bostad” samt hur används det i stödet?
- Hur påverkar Bostad först verksamheten deltagandet för hyresgästerna inom Göteborgs stadsmission utifrån ett människorättsperspektiv?

1.4 DISPOSITION

Studien börjar med ett inledande kapitel som presenterar en inledning, problemformulering, tidigare forskning, syfte och forskningsfrågor som grundar sig på en hypotes som kommer att testas. I efterföljande kapitel presenteras studiens teoretiska ansats som har ansetts relevant att luta sig emot när studiens frågeställningar kommer att besvaras. Dessa är hemlöshet, bostad först som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, rätten till bostad med tillhörande indikationer samt människorättsbaserat arbete. Kapitel tre består sedan av studiens metod, materialval och metodologi medan det fjärde är studiens resultat och analys. Studiens teori- och metodval kommer att ligga till grund och följa hela analyskapitlet. Till sist, med stöd i analysen, formuleras en avslutande diskussion för att knyta ihop säcken samt belysa ytterligare tankar och konstateranden som dykt upp under studiens gång. Här redovisas även förslag på vidare forskning.

2 TEORETISK ANSATS

Utifrån det syfte som uppsatsen följer, att testa hypotesen att Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, bidrar till att mänskliga rättigheter uppfylls, så presenteras nedan det teoretiska ramverk som studien kommer att förhålla sig till. Den teoretiska ansatsen har valts ut i syfte att det ska hjälpa till att besvara frågeställningarna och när detta kommer appliceras på studiens material kommer det att användas som ett förhållningssätt med en induktiv ansats (mer beskrivet i metodkapitlet).

Den första av fyra teoretiska utgångspunkter är begreppet hemlöshet. Då Bostad först, som är studiens fall, är ett fall av hemlöshet, är det också relevant att förklara hemlöshetsbegreppets betydelse och innebörd för denna studie.

Det andra underkapitlet redogör för Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet. Då den övergripande frågeställningen undersöker om Bostad först verksamheten i Göteborgs stadsmision bidrar till implementering av rätten till bostad för hyresgästerna, så är det relevant att undersöka om hyresgästernas upplevelser har förändrats som ett resultat av Bostad först eller inte. Därför redogörs här vad Bostad först som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet innebär, för att sedan kunna förhålla sig mot detta när studiens material analyseras.

Vidare beskrivs rätten till bostad, med tillhörande begreppsdefinitioner som har en koppling till rättigheten. Eftersom studiens övergripande frågeställning handlar om att undersöka implementering av rätten till bostad, så har det setts som relevant att beskriva rättighetens innebörd. Dessa begreppsdefinitioner kommer vidare att användas som indikatorer när studiens material ska analyseras.

Till sist beskrivs människorättsbaserat arbete som den fjärde teoretiska utgångspunkten. Eftersom frågeställningarna undersöks utifrån ett människorättsperspektiv så har en förklaring på hur perspektivet kommer att användas i studien krävts. Med stöd i hur FN och Sida beskriver människorättsbaserat arbete, ger också underkapitlet även en förklaring på hur människorättsperspektivet vidare används i denna studie. Då en Bostad först placering sker genom socialt arbete, från början representerat av svensk socialtjänst, så har det också setts som relevant att belysa hur människorättsperspektivet kan ses utifrån socialt arbete.

2.1 HEMLÖSHET

Begreppet hemlöshet definieras av Socialstyrelsen (2017 s. 15) utifrån 4 olika kategorier och situationer:

1. *Akut hemlöshet* där personer bland annat tvingas sova utomhus, i tält, trappuppgångar, bänkar, tunnelbanestationer etc. Det är även personer som bor tillfälligt på skyddat boende, akutboenden, härbärge, jourboenden eller motsvarande.
2. *Institutionsvistelse och stödboende* där personer är inskrivna på bland annat familjehem, sis-institution, HVB-hem eller kriminalvårdsanstalt som planeras flyttas därifrån inom tre månader men som inte har någonstans att flytta då.
3. *Långsiktiga boendelösningar* där personer bor i en boendelösning ordnad av socialtjänst med särskilda villkor såsom en försökslägenhet.
4. *Eget ordnat kortsiktigt boende* där personer bor utan egna kontrakt hos exempelvis bekanta, släktingar alternativt vänner. Hit räknas även de som bor under så kallade "svarta kontrakt". Detta är en bred kategori och begreppet strukturell hemlöshet har även kommit på kartan mer den senaste tiden. Hemlöshet kan bero på strukturella skäl såsom individuella, vilket betyder att hemlöshet inte är en beskrivning på en person utan en situation som man kan befinna sig i, av olika skäl samt under olika lång tid (Socialstyrelsen 2017 s.15).

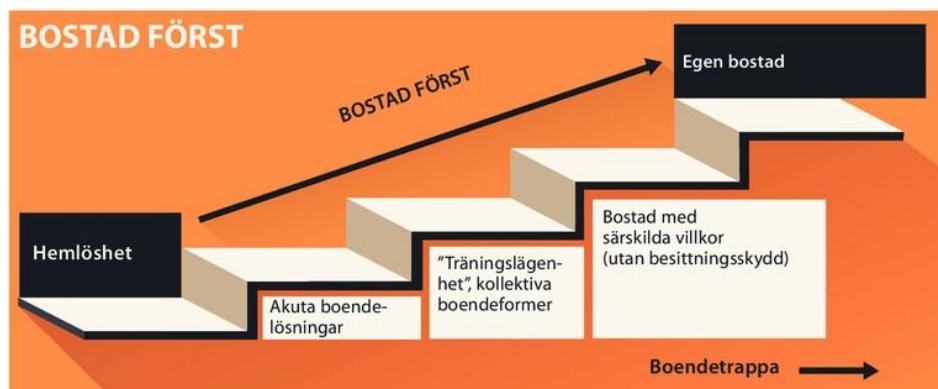
Personerna som får boende och stöd genom Bostad först är enligt Göteborgs stad (2022) "de som står längst ifrån boendemarknaden". Socialstyrelsen (2019) konstaterar att det är "Personer som är hemlösa, ofta i kombination med psykisk sjukdom och/eller andra problem". I teorin innebär detta att hyresgästerna inom Bostad först är de som räknas inom situation 1 men även situation 2. Således är det den betydelsen av hemlöshet som studien vidare använder sig av.

2.2 BOSTAD FÖRST SOM ETT FÖRHÅLLNINGSSÄTT ATT BEKÄMPA HEMLÖSHET

Detta underkapitel kommer att beskrivas utifrån den europeiska handbok som är framtagen av Nicholas Pleace och sedan svensköversatt av Lisa Sjösten. Eftersom denna studie är avgränsad till att undersökas inom Göteborg stadsmission så har det setts angeläget att beskriva modellen ur sin svenska kontext. Viktigt att först poängtera är att modellen från början togs fram av Sam Tsemberis som då gav den namnet Pathways to Housing. Handboken är skriven i en europeisk kontext för att kunna tillämpas i samtliga europeiska länder. Därmed har en översättning till svensk kontext inte kunnat få en hundra procentig korrekthet. Detta

eftersom olika länder har olika förvaltningssystem, samtidigt som modellen inte får ändras för mycket i en översättning (Pleace, 2018, s. 5–6).

Bostad först kan beskrivas som ett bostadslett program, en evidensbaserad bostadsstrategi alternativt en metod, modell eller förhållningssätt som bekämpar hemlöshet. Det är utformat för personer som är i behov av ett omfattande stöd som utöver att de levt i hemlöshet, lider av funktionsnedsättningar, psykisk eller fysisk ohälsa, lever med missbruksproblem eller andra funktionsbegränsade sjukdomar. I Bostad först så är själva boendet en startpunkt mot en livsförändring och inte ett slutmål. Det är också utformat med en hög grad av egen valfrihet och påverkan vilket synliggörs exempelvis utifrån att man uppmuntrar deltagare att försöka komma ur ett drogmissbruk men att det inte ses som ett krav (ibid, s. 17).

Figur 1. Sammanfattning av skillnaderna mellan Bostad först och boendetrappan (modifierat efter Tsemberis & Henwood 2013).

Figur 1 synliggör hur bostaden inom Bostad först blir en fast punkt i tillvaron som gör det enklare att jobba med sin fysiska och psykiska hälsa, sitt missbruk, kanske börja arbeta med personliga relationer, arbete eller annan sysselsättning. Bostad först går tvärt emot den så kallade boendetrappan, som istället ställer krav på personer som befunnit sig i hemlöshet, att först bli fria från sitt beroende för att sedan få chansen till ett boende (ibid, s. 20).

En viktig del av stödet i Bostad först anses vara social integration. Då bostaden är det första steget mot förändring, så är andra steget att försöka få deltagarna mer delaktiga i samhället, få till en mer välordnad ekonomisk integration samt tillsammans med deltagaren själv utveckla ett stöd. Med dessa tre beståndsdelar av social integration menar man att man når utveckling och en bättre livskvalitet. Man tror även att det är viktigt att känna sig uppskattade av andra, få hjälp med saker i vardagen samt minska känslan av stigmatisering. Man tror även att givande sysselsättningar är viktigt för den egna utvecklingen och att man på så sätt uppnår en mer hållbar livskvalité (ibid, s. 24–25)

De åtta grundprinciperna i Bostad först Europa är från början hämtade från Sam Tsemberis Pathways-modell (Tsemberis 2010a). Grundprinciperna mellan Nordamerika och Europa och likaså mellan Sverige och andra europeiska länder ser inte exakt likadana ut, men de är alla inspirerade av Tsemberis modell. Nedan presenteras de med en tillhörande kort förklaring:

1. Bostad är en mänsklig rättighet

Principen grundar sig utifrån ESCR art. 11. Bostad ska även uppfylla kraven att ha ett legalt besittningsskydd, ha en överkomlig kostnad, vara beboelig, ha tillgång till service, vara tillgänglig utifrån individens behov, vara belägen i ett rimligt geografiskt läge samt ligga i linje med personens kulturella adekvans (Pleace, 2018, s. 30).

2. Rätten till val och självbestämmande

Det är viktigt att lyssna in de personerna som vägleds genom programmet så att de själva får vara med och utforma stödet. Stödet kan inte generalisera utifrån standardinsatser utan det behöver vara kreativt, anpassningsbart och flexibelt. Det är även viktigt att man som vägledare inte visar en överlägsen attityd men man kan aktivt försöka uppmuntra deltagarna till att söka hjälp för problem som påverkar deras hälsa negativt (ibid, s. 31–32).

3. Bostad och behandling ska separeras från varandra

Det är viktigt att konstatera att bostaden inte är förenat med krav. Detta betyder exempelvis att man inte måste upphöra sitt drogmissbruk, men man ska ha samma likvärdiga krav på sig som andra hyresgäster i lägenheterna runtomkring. Det är hyreslagen och hyresavtalet som reglerar boendereglererna vilket alltså inte är sammankopplat med stödet. Detta innebär att om man förlorar sin bostad, av egen vilja eller på grund av vräkning så kan fortfarande stödet fortgå. En ny bostad kan även erbjudas tack vare Bostad först modellen (ibid, s. 32–33).

4. Stöd riktas till återhämtning

Återhämtning likställs med att ge deltagaren en känsla av mening mot ett bättre och tryggare liv. Vissa av deltagarna kan ha varit med om traumatiska upplevelser. Att då få en känsla av hopp för framtiden och bli sedda och förstådda ser man som mycket viktigt. Här används ofta evidensbaserade metoder såsom MI (motiverande samtal) (ibid, s. 34–35).

5. Stöd baserat på skadaminskning

Skadaminskningen innebär att försöka övertyga deltagaren om att minska eller sluta använda droger eller alkohol utan att det ska vara ett krav. Det kan ofta vara en svår och komplicerad process att upphöra ett beroende samtidigt som det kan vara olika svårt för olika personer. Vissa vill bli helt nyktra medan andra vill minska lite av sitt intag. Skadaminskningen ska därför möjliggöras genom individens egna vilja (ibid, s. 35).

6. *Aktivt engagemang utan tvång och fostran*

Utifrån detta vill man att deltagarna ska uppleva stödet och återhämtningen som en stor möjlighet till förändring. Det är även viktigt att personerna aldrig får uppleva att de straffas om de gör fel såsom att bli framtagna sin bostad eller få minskat stöd. (ibid. 36).

7. *Deltagarstyrt stöd utifrån individens styrkor, behov och egna mål*

Precis som punkt nummer två, är det viktigt att varje individ synliggörs utifrån egna önskemål när stödet utformas. Valfrihet och kontroll är därför viktiga ledord när man tillsammans utformar stödet mellan boendeassistent och hyresgäst. I praktiken kan detta innebära vägledning i form av praktiska saker hemma såsom att laga mat eller göra en budget. Det kan även handla om relationsstöd i hopp om att förbättra relationer med vänner eller familj. Som tidigare nämnt, lägger man också stor vikt vid att en hyresgäst på sikt ska få ta del av en mer social integration (ibid, s. 36–37).

8. *Flexibelt stöd under så lång tid som personen själv vill och behöver*

Som redan nämnts så fortsätter även stödet ifall personen skulle förlora sin bostad. Stödet till en person kan också både öka och minska under tidens gång, återigen utefter individuella önskemål och behov (ibid, s. 37–38).

Att bostaden i Bostad först beskrivs som den första viktiga delen för att uppnå en livsförändring är konstaterat. Därefter är det stödets utformning som är oerhört viktigt, inte minst för att personen som vägleds inte ska återgå till ett liv i hemlöshet eller missbruk utan att stödet i stället blir hållbart (ibid, s. 41–42). Stödet kan fungera enligt figur 2:

Figur 2. Sammanfattning av hur Bostad först-personalen hjälper deltagarna att behålla sina bostäder, bland annat genom ovanstående aktiviteter som finns beskrivna i de blå bubblorna.

2.3 RÄTTEN TILL BOSTAD

Rätten till bostad är konstaterad i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna (1948), artikel 25 samtidigt som den lyfts fram som en social rättighet i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (1966), närmare bestämt artikel 11 (1). Rätten till bostad ska inte bara tolkas i en restriktiv mening på så sätt att det bara handlar om rätten till tak över huvudet. Rättigheten innefattar även krav på tillgång till nödvändig hållbar samhällsservice såsom uppvärmning och belysning, rent och säkert dricksvatten, sanitets- och tvättmöjligheter, energi för matlagning, medel för förvaring av mat, avfallshantering, dränering och nödtjänster. Rättigheten är även intimt sammankopplad med en rad andra rättigheter vilket gör att om rätten till bostad kränks, så spiller det över på en rad andra mänskliga rättigheter (CESCR General Comment No. 4, 1991).

FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter antog 1991 vägledande kommentarer för hur rätten till bostad ska tolkas. I detta tilläggsdokument framgår det bland annat hur konventionsstaterna är skyldiga att implementera denna rättighet. Det framgår också att varje land måste anta en nationell bostadsstrategi för att rätten till bostad ska bli verklighet samt vad för krav det finns på exakt vad en bostad ska innebära (ibid).

I det tilläggande dokumentet hänvisar FN också till ”Health principles of housing” (WHO, 1989). Kommittén uppmuntrar med denna hänvisning att konventionsstaterna helt ska tillämpa dessa hälsoprinciper för ett boende. Hälsoprinciperna handlar bland annat om boenden för särskilt utsatta grupper, fysiska egenskaper för boenden, strukturer, sociala bekvämligheter etcetera (ibid).

Då studiens frågeställning delvis utreder rätten till bostad så har begreppsdefinitioner tagits fram för att vidare kunna analyseras som indikatorer mot studiens material. Följande begrepp är beskrivna och utvalda just för att de endera har en stark koppling till rätten till bostad, är hänvisade i det vägledande dokumentet från FN om hur rätten till bostad ska tolkas alternativt för att de är det hänvisade i dokumentet med hälsoprinciper för boende, framtaget av WHO. Det ska dock tilläggas att en medvetenhet kommer beaktas i studiens analys då begreppen är ett resultat av delvis egna tolkningar vad gäller hur de är länkade till rätten till bostad.

2.3.1 Livskvalitet

I rätten till bostad (ICESCR art. 11 (1)) så konstateras en lämplig bostad som något som är en förutsättning för att få en tillfredsställande levnadsstandard. Detta går att jämföras med hur Erik Allardt (1975) beskriver att livskvalitet handlar om behovstillfredsställelser där behov

såsom pengar, en sysselsättning, en bostad, sömn, trygghet och mat är en förutsättning för att uppnå just livskvalitet. Allardt konstaterar även att människan är i behov utav att ingå i sociala nätverk samt att ha kärleksfulla relationer i sitt liv för att uppnå livskvalitet.

Människan ska även känna att man har förutsättningar att utveckla sin inneboende potential för att uppnå just livskvalitet. Detta går att koppla till hur FN beskriver att vi ska tolka rätten till bostad (CESCR General Comment No. 4, 1991), det vill säga att bostaden ses som en förutsättning för att kunna åtnjuta en mängd andra mänskliga rättigheter såsom ett arbete och utbildning.

2.3.2 Trygghet och säkerhet

FN (CESCR General Comment No. 4, 1991) konstaterar att bostaden är helt sammankopplad med rätten att leva i säkerhet, fred och värdighet. Detta betyder att bostaden måste hålla en standard så att varje enskild individ ska känna sig just trygg och säker i sitt boende.

2.3.3 Hälsa och välbefinnande

FN (CESCR General Comment No. 4, 1991) konstaterar även att en bostad måste hålla en tillräckligt hög nivå av bekvämlighet och förutsättningar för att skydda varje människas hälsa. Det hänvisas även till dokumentet kallat "health principles of housing". Kommittén uppmuntrar alla konventionsstater att heltäckande tillämpa hälsoprinciperna för boende Health principles of housing (WHO, 1989). Där framkommer det bland annat konkret att den mentala hälsan är beroende utav att varje person har en bostad. En lämplig bostad bidrar till att människors sociala och psykiska utveckling förbättras samt att sociala påfrestningar i samband med bostadsmiljön minskar.

2.3.4 Sårbarhet

Varje konventionsstat måste garantera att särskilda åtgärder garanteras när särskilt sårbara och missgynnade grupper av människor i samhället ska kunna ta del av rätten till bostad. Staterna har det fulla ansvaret för att lagstiftning och policys ska finnas som inte gynnar redan privilegierade grupper på svagare gruppers bekostnad. Sårbara människor ska med andra ord inte känna sig ytterligare sårbara utan snarare känna sig mer prioriterade när det kommer till förverkligande av rätten till bostad (CESCR General Comment No. 4, 1991). Även hälsoprinciperna (WHO 1989), konstaterar att det är viktigt att olika grupper av människor som av olika skäl är mer utsatta eller är i ett större behov av hälsoskydd (där tas människor med olika typ av funktionsvariationer upp som exempel) tas i hänsyn när det kommer till

vilket typ av boende man blir erbjuden. Exempelvis kan detta handla om närheten till sjukvård, sociala aktiviteter, natur eller vardaglig sysselsättning.

2.4 MÄNNISKORÄTTSBASERAT ARBETE

2.4.1 Human right based approach

Att implementera och arbeta med mänskliga rättigheter i en verksamhet, menar Abiri, Brodin och Johansson (2008, s 16) att man kan göra på två sätt. Endera kan mänskliga rättigheter ses som ett av många fristående perspektiv där ett kontinuerligt utvecklingsarbete gör att mänskliga rättigheter stärks. Det andra sättet innebär däremot att mänskliga rättigheter ses som ett ramverk som ska genomsyra samtliga områden, snarare än ett fristående perspektiv. Detta arbetssätt kallas då för ett rättighetsbaserat eller människorättsbaserat arbete, eller på engelska human right based approach.

Då man tidigare saknade en unison förståelse för vad ett människorättsbaserat arbete faktiskt innebar, så tog FN genom en workshop 2003 fram ett gemensamt förslag. Arbetet med förståelsen mynnade ut i dokumentet ”*The Human Rights Based Approach to Development Cooperation: Towards a Common Understanding Among UN Agencies*” (UNDG, 2003). Det ska förtydligas att dokumentet främst togs fram just för att samtliga FN-organ skulle arbeta med en och samma förståelse om vad ett människorättsbaserat arbete är, men principerna används idag på ett bredare plan. Exempelvis menar Västra götalandregionen (2017) att man arbetar människorättsbaserat och enligt FN:s principer från 2003.

Det ska dock konstateras att människorättsbaserat arbete, är något omdiskuterat då det inte direkt finns någon entydig definition. Det innebär att man i olika sammanhang använder sig utav olika beskrivningar, att alla kanske inte använder sig utav samtliga principer eller att översättningar från engelska inte alltid får samma innebörd. Däremot kan det konstateras att ett människorättsbaserat arbete i korthet innebär att mänskliga rättigheter ska genomsyras i samtliga delar av en verksamhet. Denna studie har grundar sig på FN:s beskrivning på human right based approach, då det vanligaste tycks vara den vanligaste grundsten.

Grunden i ett människorättsbaserat arbete innebär att ingen mänsklig rättighet är överlägsen den andra samt att ingen människa kan bli fråntagen dessa rättigheter. Det definierar också vem som är skyldighetsbärare och rättighetsbärare (UNDG, 2003). I denna uppsats ses rättighetsbäraren som hyresgästen som får boende och stöd genom Bostad först medan skyldighetsbäraren representeras som Göteborgs Stadsmission.

En slutsats är också att ett arbete inte är människorättsbaserat om det inte har sin utgångspunkt i att arbetet ska realisera en eller flera mänskliga rättigheter. Det finns därför ett antal principer för människorättsbaserat arbete som bör finnas med hela vägen från problemformulering till att arbetet planeras, genomförs och följs upp. Som redan nämnt, finns det ingen unison beskrivning kring detta, men nedan presenteras Sidas (2021) användning av principerna. Dessa är samma principer som FN (2003) tagit fram men som har lagts i en ordning så att det fått förkortningen PLANET, som ett sätt att organisera vad man ska tänka på när man tillämpar ett människorättsbaserat arbete i syfte mot utveckling. Principerna presenteras nedan på engelska och är översatta med en förklaring på svenska:

- **Participation / Deltagande** => *att den som berörs av arbetet, det vill säga rättighetsbäraren, också inkluderas i utformningen på ett meningsfullt vis.*
- **Links to human rights / Länkar till mänskliga rättigheter** => *att den avsedda insatsen länkar till människorättsstandarder från exempelvis fördrag, lagar och rekommendationer.*
- **Accountability / Ansvar** => *att det är tydligt vilka som är skyldighetsbärare, att rättighetsinnehavaren vet vem som är skyldighetsbärare samt att skyldighetsbäraren då har rätt mandat till att uppfylla åtagandet.*
- **Non-discrimination / Icke diskriminering** => *att det är tydligt vem som är rättighetsinnehavare samt att diskriminering har beaktats i utformningen av åtagandet.*
- **Empowerment / Befogenhet** => *att skyldighetsbäraren har både kapacitet och befogenhet att faktiskt uppfylla sina skyldigheter gentemot rättighetsbäraren.*
- **Transparency / Transparens** => *att informationen vad gäller åtagandet finns tillgängligt på ett sätt så att intressenter kan ta del av det samt att rättighetsbäraren kan närvara och observera processer som rör dem själva. (ibid)*

Dessa principer kommer finnas med när materialet ska analyseras i denna studie samt när frågeställningarna ska besvaras.

2.4.2 *Human right based approach in social work*

Eftersom syftet i denna uppsats handlar om att testa hypotesen om Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, bidrar till att mänskliga rättigheter uppfylls, så har det setts som relevant att teoretiskt redogöra för hur ett människorättsbaserat arbete också kan förstås inom socialt arbete. Detta eftersom en Bostad först placering till Göteborgs stadsmission endast sker via svensk socialtjänst (Stadsmissionen, 2021)

Implementering och användning av mänskliga rättigheter skiljer sig i Sverige åt mellan olika kommuner, men enligt Reichert (2007) och Ife (2012) arbetar socialarbetare vanligtvis inte med begreppet rättigheter, åtminstone inte i hög utsträckning. Trots att rättigheter har en nära koppling till socialt arbete så menar Reichert (2007, s. 19, 23, 213–214) att man mer pratar om social rättvisa liksom att behovsbaserade teorier är vanligare än rättighetsbaserade. På så sätt är det alltså vanligare att först identifiera och sedan möta behov, vilket inte är samma sak som att först identifiera vilka rättigheter som ligger bakom ett behov och sedan utgå från begreppet rättighet än enbart begreppet behov (Ife 2012 s. 130, 139). Både Reichert (2007) och Ife (2012) konstaterar att ett behovsbaserat arbete i socialt arbete är vanligare än ett rättighetsbaserat samtidigt som Ife (2012) också konstaterar att mänskliga rättigheter är en moralisk kompass för att koppla samman både behov och rättigheter för den utsatte.

Eftersom denna uppsatshypotes är att Bostad först bidrar till att mänskliga rättigheter uppfylls, så är det intressant att ha med både Ife och Reicherts perspektiv, det vill säga att ett människorättsbaserat arbetssätt inte är lika vanligt inom socialt arbete. Inte minst eftersom en av de operationella frågeställningarna handlar om att reda ut verksamhetens förståelse och användandet av rätten till bostad.

3 METOD OCH METODOLOGI

Följande kapitel kommer först att redogöra för denna studiens utformning av samarbete, hur det växte fram och vad det hade inneburit. Vidare redogör kapitlet för studiens forskningsdesign, material, tillvägagångssätt, analysmetod, en forskningsetisk- och kritisk metoddiskussion samt till sist studiens analysförfarande från början till slut. Allt detta för att beskriva hur studien har genomförts samt förklaringar kring varför vissa val har gjorts.

3.1 SAMARBETET MED GÖTEBORGS STADSMISSION

Under höstterminen 2021 gjorde jag som uppsatsförfattare en människorättsbaserad arbetspraktik på Göteborgs stadsmiission på området för boende och behandling. Denna gjordes i samband med masterutbildningen inom mänskliga rättigheter. Praktiken skapade ett intresse för hemlöshetsstrategin Bostad först och jag såg den tydliga kopplingen mot mänskliga rättigheter som jag avsåg intressant att undersöka mer på djupet. I samråd med stadsmiissionens områdeschef, liksom min blivande kontaktperson för uppsatsarbetet som arbetade med hemlöshetsfrågorna, utformades ett kommande samarbete för vårterminen 2022. Syftet med samarbetet var för mig som uppsatsförfattare att få mer lättillgängliga kontaktuppgifter inom verksamheten, både i form av intervjupersoner men också för att kunna bolla frågor med stadsmiissionens anställda. Syftet var också att få en djupare inblick i verksamheten Bostad först. Syftet med samarbetet för stadsmiissionen var i sin tur att få sin verksamhet utvärderad utifrån mänskliga rättigheter, vilket de såg ett värde i.

Med tanke på tidigare praktik inom området, kan min egen roll rent vetenskapligt i denna studie inte bedömas som helt objektiv. Tidigare praktik utfördes dock inte på enheten Bostad först, utan på områdets huvudkontor. Min tidigare relation med enheten var därför inte djupare mer än att jag hade träffat några av de anställda. Nästan samtliga respondenter och framför allt alla hyresgäster träffade jag alltså för första gången vid intervjutillfällena och därför kan materialet i studien argumenteras vara trovärdigt. Rent vetenskapligt ser jag därför inte att samarbetet har haft någon negativ påverkan på studiens resultat. En viss förförståelse för fallet och verksamheten upplevdes dock som positivt när jag påbörjade arbetet då arbetet kunde flyta på bra.

3.2 FORSKNINGSDSIGN, UNDERSÖKNINGSOBJEKT OCH VETENSKAPLIG LÄNK

Då studien har genomförts i ett samarbete så var avgränsningen naturlig att kontexten för studien analyseras utifrån Göteborgs stadsmissions verksamhet. Göteborgs stadsmission studeras därmed som aktör för studiens frågeställningar. Eftersom den övergripande forskningsfrågan är att se om Bostad först verksamheten i Göteborgs stadsmission bidrar till implementering av rätten till bostad för hyresgästerna i verksamheten, utifrån ett människorättsperspektiv, så har en fallstudie ansetts som den bäst lämpade utgångspunkten för studien. Enligt Yin (2007, s.25) så är fallstudier en vanlig forskningsstrategi om man bättre vill förstå företeelser i sociala sammanhang. Studien är en fallstudie då den ämnar testa hypotesen att Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, bidrar till att mänskliga rättigheter uppfylls. Således är fallet för just denna studie ett fall bland andra hemlöshetsstrategier. Yin (2007, s.27) menar att en kritik mot fallstudier är att man inte kan generalisera resultatet då det endast återspeglar ett fall. Denscombe (2009) menar dock att trots att vartenda fall är unikt, så är det ändå ett exempel som hör hemma i en bredare begreppsklass, det vill säga en viss form av generalisering. Genom att studera denna fallstudie och testa om Bostad först uppfyller mänskliga rättigheter, så är förhoppningen att resultaten efter denna studie i sin tur kan sättas i relation med andra hemlöshetsstrategier.

Det hade varit möjligt att utforma studien mer genom en komparativ fallstudie såsom att undersöka Bostad först genom fler kontexter, såsom andra verksamheter som arbetar med Bostad först. En avgörande aspekt till att endast undersöka en kontext var tiden, men även utifrån det faktum att en komparativ fallstudie mer hade fokuserat på jämförelsen mellan kontexterna men med mindre material från varje kontext. I denna studie har fokusen istället nu varit att göra en bredare undersökning på Göteborgs stadsmissions verksamhet. Fördelen med fallstudier, vilket Denscombe (2009, s.42) också menar, är att fallstudien möjliggör en mer djupgående information om just det specifika fallet samt även med en eventuell förklaring kring varför ett resultat blev som det blev.

Om man som forskare vill förstå en specifik målgrupp utifrån en situation eller ett problem så är kombinationen fallstudie med intervjuer som ett verktyg mycket passande (Patton, 1990). Det är detta som denna studie syftar till att undersöka, det vill säga hyresgästernas egen påverkan av det bostadsledda programmet Bostad först. Då studiens material har grundat sig i 10 intervjuer så har också intervjupersonernas berättelser, uppfattningar och svar som representerats som studiens analysenhet.

Bryman (2006) menar att kvalitativ forskning ofta är induktivt inriktad. Blom et al (2006) beskriver att en induktiv ansats innebär att man samlar in ett material och därigenom utformar en teori eller resultat baserat på materialet som analyserats. Denna studie har använt detta induktiva förhållningssätt först och främst i faser när intervjumaterialet har strukturerats upp, kategoriserats och placerats in i olika teman. Därefter har studien utgått från datan i en vidare analys.

Blom et al (ibid) beskriver att en deduktiv ansats utgår ifrån en teori för att visa en förståelse av en viss aspekt av verkligheten. Detta kommer inte vara fallet i denna studie då resultatet inte kommer baseras helt och hållet på det teoretiska ramverket. Istället har studien utgått ifrån det insamlade materialet. Det teoretiska ramverket har fungerat som ett förhållningssätt och när detta har applicerats på det insamlade materialet har det använts som ett tillvägagångssätt. Först när det teoretiska ramverket har använts och applicerats på det kodade materialet har ett resultat kunnat utläsas och därmed har förhållningssättet varit induktivt.

Den vetenskapliga länken mellan teori och metod kan delvis utläsas utifrån detta induktiva förhållningssätt. Länken synliggörs utifrån det faktum att den andra operationella frågeställningen, som handlar om påverkan, endast kunnat testas genom en intervjustudie tillsammans med det teoretiska ramverket. Den synliggörs även utifrån att en kvalitativ textanalys har behövts för att kunna applicera det teoretiska ramverket och vidare kunna besvara studiens frågeställningar. En innehållsanalys har då ansetts bäst lämpad. Dessa metodval beskrivs mer ingående senare i kapitel 3.

3.3 MATERIALDISKUSSION

3.3.1 Val av material

Att kritiskt granska sitt utvalda material är klart relevant i vetenskapliga studier. Det material som kommer analyseras i denna studie är intervjumaterial från respondenter i form av både personal och hyresgäster inom Bostad först. Utifrån materialvalet, ses studiens styrka utifrån att validiteten anses vara hög. Med validitet menas att forskningen mäter det man faktiskt avser mäta samt att det görs på ett tillförlitligt sätt (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 296–299). Samtliga intervjuer spelades in, efter tillåtelse från intervjupersonerna, vilket är ett exempel på stark validitet. Inspelningarna gjorde det således lättare för de intervjuade att tala fritt samtidigt som det blev lättare för intervjuaren att ställa följdfrågor. Frågor ställdes även kring

respondenternas personliga upplevelser, vilket enligt Kvale och Binkman (ibid) är faktorer som höjer validiteten.

Det har funnits i åtanke att det även i den mest trovärdiga källan kan visa på vissa felaktigheter (Leth & Thurén, 2000, s. 26). Eftersom syftet med intervjuernas har varit att synliggöra respondenternas erfarenheter, åsikter och egna upplevelser så har det däremot inte funnits någon anledning att ifrågasätta respondenternas äkthet, tendens eller validitet. Kanske har personalens svar omedvetet varit något partiska. I studien har det dock främst varit av intresse att höra intervjupersonernas egna upplevelser snarare än fakta. Således har uppriktigheten spelat störst roll snarare än den objektiva sanningen (Leth & Thurén, 2000, s. 22).

Vid en källkritisk granskning används ofta fyra kriterier att utgå ifrån, vilka är äkthet, tid, beroende och tendens (Leth & Thurén, 2000, s. 23). Kriterierna äkthet och tendens har redan benämnts, men utifrån kriteriet tid så anses materialet tillförlitligt då intervjuerna gjordes i närtid, spelades in, transkriberades så snart som möjligt och max inom en dag. Enligt Leth & Thurén (ibid) är det också viktigt att ta hänsyn till den mänskliga glömskan om de intervjuade får frågor kring saker som hänt för länge sedan. I denna studie har frågorna dock ställts kring egna uppfattningar i närtid, så detta var inget som direkt påverkade studien. Däremot vad gäller beroendekriteriet så kan inte material ses som helt oberoende. Då studiens syfte har varit att testa hypotesen att Bostad först verksamheten bidrar till att mänskliga rättigheter uppfylls, så har det främst varit viktigt att undersöka den egna påverkan hos hyresgäster som fått stöd inom Bostad först. Förståelsen för rätten till bostad har dock undersökts utifrån personalens perspektiv vilket gjort att oberoende källor i studien inte har setts som speciellt relevant utan därmed valts bort.

En motsvarande undersökning hade kunnat få annorlunda resultat utifrån de 10 intervjuer som utfördes. Således kan reliabiliteten anses vara medelhög (Esaiasson et al., 2012, s. 57, 64). Eftersom studien har analyserats genom en kvalitativ analys, som inte kräver lika många svar från intervjupersoner då svaren blir mer djupgående jämfört med kvantitativa intervjustudier, så har detta kompenserats mot att reliabiliteten anses vara medelhög.

Tre av intervjuerna skedde över telefon samt en intervju över länk, vilket kan ha påverkat vad som kom ut som svar. Hade alla intervjuer i stället skett i personligt möte kanske det hade funnits en större möjlighet att tolka ett kroppsspråk eller liknande, som man som intervjuare kan uppfatta i svaren. Däremot kan vissa å andra sidan känna sig mer trygga att besvara

känsliga frågor över telefon jämfört med i telefon. Det är därför svårt att avgöra om intervjuerna hade resulterat i mer ärliga svar om samtliga intervjuer skett i personligt möte eller inte (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 190–191)

3.3.2 Urval

Eftersom det inte har varit praktiskt möjligt att nå en hel population i denna studie har ett flertal urval gjorts (Hjerm, Lindgren & Nilsson, 2014, 179). Valet har gjorts att göra intervjuer med hyresgäster som får eller har fått stöd genom Bostad först samt med personer som arbetar som boendestödjare inom verksamheten Bostad först i Göteborgs stadsmission. Detta innebär att studien har vänt sig till respondenter i form av både personal och hyresgäster, för att samla in ett så brett material som möjligt för att sedan kunna besvara studiens frågeställningar. Den personal som valdes ut var boendestödjare som arbetat i direktkontakt med hyresgästerna. Chefpositioner i stadsmissionen valdes därmed bort som eventuella respondenter. De fyra respondenterna ur personalen valdes ut i samråd med enhetens chef då de arbetat längst som boendestödjare på enheten, vilket därmed ansågs bidra till bäst insamlat material utifrån längst erfarenhet.

Studiens urval med hyresgäster har gjorts baserat på ett bekvämlighetsurval, det vill säga genom att höra av sig till en skara och vidare använda sig utav de som tackar ja till en intervju (Hjerm, Lindgren & Nilsson, 2014, 180). Respondenternas kontaktpersoner kontaktade först olika hyresgäster och de som tackade ja till en intervju förmedlades sedan med kontaktuppgifter till mig. Enligt Bryman (2011, s. 201) kan bekvämlighetsurval anses vara problematiskt om man vill hitta en grupp som representerar en större massa och därigenom kunna generalisera resultatet. I detta fall sågs det dock som det mest smidiga och minst känsliga alternativet. Studiens urval med personalen gjordes baserat på ett strategiskt urval (ibid, s. 181). Först kontaktades enhetens chef på stadsmissionen, som satte mig i kontakt med de kandidater som arbetat längst med stödet. Detta ansågs matcha studiens andra operationella frågeställning bra, det vill säga förståelsen för rätten till bostad i verksamhet samt erfarenheten av stödet i verksamheten.

Att prata om en studies generaliserbarhet betyder att man ska kunna lägga resultaten som en grund som i själva verket handlar om ett större sammanhang. I denna studie har intervjuer gjorts baserat på en någorlunda representativitet då intervjuer har gjorts med både personal och hyresgäster. Representativiteten har därmed kompenserat upp det faktum att urvalet med antalet intervjupersoner inte har varit så stort. För att kunna säga något om en större

population med denna studie, hade dock en större grupp människor behövt intervjuas för att få en stark generaliserbarhet (Esaiasson et al., 2012, s. 57, 64).

3.4 ANALYSMETOD

Levin (2008) menar att en kvalitativ forskning handlar om tolkning och förståelse snarare än konkreta förklaringar. I kvalitativa intervjuer så ligger ofta intresset i personen som intervjuas och dess ståndpunkter och upplevelser, till skillnad från i en kvantitativ intervjuundersökning där det mer handlar om intervjupersonens intressen. (Bryman, 2018, s. 300–301). Då denna studie undersöker just förståelse, upplevelser och deltagande så har en kvalitativ ansats ansetts bäst lämpad. Vad gäller studiens andra operationella frågeställning som främst handlar om påverkan, så har studien behövts besvaras genom intervjuer, där vi bara kan få ett svar från individen själv, i detta fall från respondenter i form av hyresgäster inom Bostad först. Hade vi inte frågat hyresgästerna själva hade studien inte kunnat testa just påverkan.

Den första operationella frågeställningen hade kunnat besvaras på andra sätt utöver intervjuer, genom exempelvis en jämförande textanalys mellan verksamhetsbeskrivningar och Bostad först handboken. Valet blev dock att undersöka även den första operationella frågeställningen genom intervjuer med personal, då den egna bilden var att mer intressant information skulle komma fram genom kvalitativa intervjuer, såsom mer utvecklade svar eller mer fyllig och detaljerad information. Eftersom den frågeställningen också handlade om förståelse så kändes det också mer relevant att ställa frågor till personalen direkt, istället för att tolka en förståelse utifrån ett textmaterial. Valet har därmed gjorts att besvara samtliga frågeställningar genom en kvalitativ intervjustudie där det transkriberade materialet vidare kommer analyseras i en kvalitativ textanalys.

3.4.1 Semistrukturerade intervjuer

Det är utifrån studiens två operationella frågeställningar relevant att få svar av både personal och hyresgäster, då frågorna utreder olika perspektiv. Kvalitativa intervjuer kan vara mer eller mindre strukturerade, beroende på hur flexibla svar man vill ha, hur djup kunskap man söker samt hur mycket kontroll man vill ha som intervjuare. I en semistrukturerad intervju ställer man samma frågor till samtliga deltagare vilket underlättar när man ska jämföra och analysera svaren. Hyresgästerna fick därför alla samma frågor, medan personalen i sin tur fick andra frågor. För att utföra intervjuerna så utformades även en intervjuguide som omfattade olika teman och innan bestämda frågor. Detta var något som underlättade när intervjuerna skulle

utföras (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 146–172). En intervjuguide användes för hyresgästerna och en annan för personalen (se bilaga 1 & 2).

Om intresset hade legat i att fråga färre personer om hur hela verksamheten Bostad först är organiserad och låta intervjupersonerna prata helt fritt hade det varit fördel att utföra en helt ostrukturerad intervju (Hjerm, Lindgren & Nilsson, 2014, s.150). I detta fall har syftet dock varit att fråga fler personer om den egna upplevelsen för att sedan kunna finna likheter och skillnader i svaren och på så sätt sedan kunna göra en analys. Därmed har frågor ställts till hyresgäster för att kunna besvara den andra operationella frågeställningen, medan personalen har fått frågor kopplat till den första operationella frågeställningen. Allt detta för att till sist kunna besvara den övergripande frågeställningen.

Under intervjuerna tolkades det som respondenterna uppgav och intervjuaren ställde i vissa fall följdfrågor för att ytterligare få tolkningen stärkt (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 176–177, 206). Transkriberingen gjordes sedan med stor noggrannhet för att försöka få med så många detaljer som möjligt, då intervjumaterial var det enda valda materialet som sedan skulle analyseras (ibid, s. 2017–2020).

3.4.2 Kvalitativ innehållsanalys

Efter att samtliga intervjuer genomförts, transkriberats och sammanställts har materialet analyserats genom en kvalitativ innehållsanalys. Boréus och Kohl (2018, s. 51) beskriver att en innehållsanalys kan vara lämplig för att se och finna mönster i ett större material, vilket de också ger exempel på att ett större intervjumaterial som transkriberats, kan behöva. Eftersom frågeställningarna för studien kommer besvaras med det transkriberade materialet och med hjälp av det teoretiska ramverket, så behövdes en metod som på ett smidigt sätt kategoriserar ett intervjumaterial. Innehållsanalysen har därmed varit passande då den har hjälpt till att finna teman och kategoriseringar i undersökningsmaterialet för att sedan kunna applicera det teoretiska ramverket på dessa utvalda teman. (ibid, s. 51–54).

En innehållsanalys är en relativt fri metod då man som forskare själv väljer hur själva processen går till. I detta fall har metoden använts på så sätt att kodningar, kategorier och teman har valts ut ur det transkriberade materialet. En kod kan beskrivas som en etikett på en meningsenhet som på ett kort sagt sätt beskriver ett innehåll medan en kategori består av flera koder som har ungefär samma innehåll (ibid, s. 54). Koderna och kategorierna återspeglar det manifesta innehållet av materialet, som återspeglar det centrala budskapet i intervjuerna (ibid,

s. 51–52). När teman vidare har valts ut har det latent innehåll kunnat tydas. Det steget som landar i teman kan jämföras med en röd tråd som återkommer i många kategorier (ibid).

3.5 METODDISKUSSION

Andra analysmetoder valdes bort då de inte ansågs relevanta eller passande för studiens syfte och frågeställningar. Diskursanalysen är ofta inriktad mot att undersöka frågor om makt, maktrelationer samt samhällsliga diskussioner där sociala fenomen definieras, vilket inte var något som avsågs undersökas i denna studie (Bergström & Ekström, 2018, s.255).

Idé- och ideologianalysen kan enligt Bergström och Svärd (2018, s. 134–135) analysera vilka ideologier som omfattas av partier eller organisationer. De hanterar oftare än diskursanalysen relationer mellan aktör och idé. De hade kunnat vara passande metoder om en djupare undersökning hade gjort kring huruvida Göteborgs stadsmission som idéburen organisation är en aktör i samhället, men i detta fall låg i stället avsikten på att undersöka hyresgästernas möjlighet att få sina mänskliga rättigheter uppfyllda.

Innehållsanalysen har inte använts i denna studie för att lägga någon värdering i materialet som framkom från intervjuerna, utan bidrog snarare till att korta ner materialet genom att finna mönster i form av kategorier och teman. Detta för att sedan kunna applicera det teoretiska ramverket. Värt att nämna är att det varit svårt att förbise den mänskliga faktorn att en annan författare förmodligen hade valt ut andra delar av ett material. Som forskare fanns en medvetenhet att resultat och analys troligen hade blivit annorlunda om andra forskare skulle identifierat koder, kategorier och teman utifrån samma material. Ett sätt att kompensera detta faktum var att materialet lästes igenom många gånger för att stärka den egna bilden av vad som verkligen valdes ut som det mest relevanta.

En annan aspekt värd att nämna är det som Graneheim & Lundman (2004) kallar snedvriden subjektivitet. Det innebär att forskaren endast lägger märke till saker som stödjer den egna uppfattningen, med andra ord som tolkar selektivt och bara redovisar yttranden som rättfärdigar dennes egen slutsats och bortser från belägg som pekar i en annan riktning. Detta kan ha haft viss inverkan på studiens tillförlitlighet. Ett ytterligare problem med att göra en innehållsanalys är att man gärna ställer forskaren i ett kategoriseringsproblem där man kanske frestas av att hitta det man letar efter (Bergström & Boreus, 2018 s. 170). Detta har funnits med i en åtanke genom studiens gång men kan också ha påverkat tillförlitligheten. Då uppsatsen skrivits av en ensam författare har det dock varit svårt att göra något åt detta.

Det ska till sist även nämnas att semistrukturerade intervjuer har ansetts passande för studien, då det gett stor möjlighet att ställa följdfrågor även om en intervjuguide också använts. Det ska dock understrykas att jag som intervjuare inte alltid till hundra procent lät de intervjuade att prata till punkt, vilket blivit en hemläxa till nästkommande studie. Förmodligen ansågs ämnet för intressant och det var frestande att flika in, hålla med och spinna vidare när samtalen blev starkt intresseväckande.

3.6 FORSKNINGSETISK DISKUSSION

Denna studie har genomfört intervjuer som kan argumenteras vara av känslig karaktär vilket gjort att en del etiska överväganden har behövt tas i beräkning. Det finns fyra krav som är viktigt att säkerställa i samband med forskning för att skydda individen. Dessa krav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. (Vetenskapsrådet, 2017)

När intervjuerna genomfördes var det viktigt att de genomfördes på ett respektfullt sätt så att inte integriteten på respondenterna behövde ifrågasättas. Bryman (2006) beskriver att informationskravet innebär att forskaren behöver informera berörda personer om vad syftet med undersökningen är. Detta eftersom deltagarna själva måste ha rätt att bestämma om sitt deltagande i studien. Redan innan intervjuerna gjordes, mejlades syftet ut så att både hyresgäster och personal visste vad intervjun skulle handla om. Vid intervjuns start förklarades återigen en kort beskrivning om mig själv samt syftet med studien. Där ställdes då återigen en fråga om respondenternas samtycke att medverka i forskningen. Det ställdes även en fråga i början om tillåtelse att spela in intervjun samt säkerställdes att intervjuerna skulle förbli anonyma. Deras rätt att avbryta deltagandet framgick också. (Vetenskapsrådet, 2017, s.26)

Det ska också förtydligas att vissa av intervjuerna skedde i personligt möte medan vissa intervjuer skedde över länk eller telefon. Intervjupersonerna fick själva välja vad de föredrog vilket ansågs viktigt ur ett etiskt perspektiv. Sex av respondenterna valde att ses i personligt möte, en på länk och tre valde att göra intervjun över telefon.

Vad gäller konfidentialitetskravet och nyttjandekravet så har samtliga respondenter av etiska skäl förblivit anonyma i denna studie. Konfidentialitet innebär en allmän skyldighet att inte sprida uppgifter man fått i förtroende samt ett skydd mot att obehöriga inte kan ta del av uppgifterna (ibid, s.40). Personal och hyresgäster särskiljs som olika grupper i studiens

resultat och analys, men vid citering har endast en hänvisning gjorts med en siffra såsom till ”respondent 1”. Personliga uppgifter om deltagarna har alltså hanterats konfidentiellt så att obehöriga inte har kunnat ta del av dem. Materialet har även kodats på ett sätt så att inte de intervjuade ska kunna identifieras, för att värna om deras anonymitet. Det inspelade materialet kommer heller aldrig att spelas upp för någon utomstående utan har även tänkt förstöras efter att studien blivit godkänd.

Respondenterna fick frågor i intervjuerna som kan argumenteras varit känsliga ur integritetssynpunkt. Eftersom hyresgästerna tidigare befunnit sig i olika form av utsatthet, så fanns en medvetenhet att de tidigare kanske haft traumatiska upplevelser som kunde ha kommit upp när frågorna ställdes. Exempel på frågor som kan ha uppfattats som känsliga handlade om diskriminering, om förändrad livskvalitet, trygghet samt om personernas fysiska och psykiska hälsa. Samtyckeskravet togs då i beräkning och som intervjuare upprepades det vid ett flertal tillfällen att de inte behövde svara på frågor som kändes jobbiga.

En ytterligare aspekt värd att nämna är att begreppet ”hemlös” inte används i denna studie, som en beskrivning av människor. Utifrån den mänskliga rättigheten (UDHR, 1946, art. 6) att var och en har rätt att överallt erkännas som en person i lagens mening, så kan det anses diskriminerande att placera in en människa i ett så kallad ”hemlöshets-fack”. Som uppsatsskribent har det känts viktigt att beskriva denna grupp i samhället som just människor som befunnit sig i hemlöshet så att de själva inte blir definierade utifrån det problem eller den situation de tidigare befunnit sig i.

3.7 ANALYSFÖRFARANDET - FRÅN BÖRJAN TILL SLUT

Innan materialet samlades in gjordes en litteraturgenomgång för att sätta sig in i och få mer kunskap kring fallet. Därmed gjordes även ett urval av tidigare forskning. När det sedan var dags att samla in studiens material så utformades två intervjuguider som ansågs fylla ett tillräckligt stort och passande material, för att vidare kunna besvara studiens frågeställningar.

Efter att materialet hade samlats in så transkriberades det. Därefter gjordes en överblick för att bilda sig en uppfattning om innehållet, innan det var dags att koda materialet. När det var dags att koda materialet så kunde snart det manifesta innehållet läsas av, vilket alltså innebar det som direkt uttrycktes i texten. Kodningsprocessen gav en större uppfattning då man fick “lära känna” materialet. Koderna valdes ut i form av nyckelord endera för att något ansågs vara intressant eller för att ord eller meningar som återkom. Totalt valdes över 300 koder ut. Syftet

var att kodningsprocessen skulle göras helt oberoende, men den mänskliga faktorn måste ändå konstateras. Därmed kan kodningsprocessen inte kallas för helt oberoende då studiens frågeställningar fanns i bakhuvudet, vilket kan ha påverkat.

Koderna sorterades vidare i kategorier som ansågs passa ihop vilket blev totalt 14 kategorier. Dessa jämfördes sedan och sorterades i totalt 5 teman. Kategorierna jämfördes då på ett vis genom att söka efter mönster som kunde tyda på ett latent innehåll, det vill säga forskarens tolkning på textens inre innebörd.

Det var först när det teoretiska ramverket applicerades på materialets utvalda teman, som ett latent innehåll kunde konstateras. I det skedet gjordes alltså studiens analys. Med en övergripande strategi, analyserades materialet genom tre filter. Detta för att lättare kunna väva in det teoretiska ramverket och för att ha en struktur i bakhuvudet när materialet analyserades. Varje tema analyserades var för sig, men alla filter användes inte in på alla teman.

- Filter nr **1** - Rätten till bostad med tillhörande indikatorer (*Exempelvis upplever du trygghet? Ja eller nej*)
- Filter nr **2** - Bostad först som förhållningssätt mot hemlöshet (*Exempelvis var det ett direkt av ett arbete av bostad först? Ja eller nej?*)
- Filter nr **3** - Finns det människorättsbaserat arbete i verksamheten? (*Exempelvis har detta skett som ett resultat utifrån att ett människorättsbaserat arbete har använts? Uppfyller bostad först som förhållningssätt, human rights based approach principer? Ja eller nej?*)

I det sista skedet skedde en återblick till studiens frågeställningar för att koppla samman de tre filtren med studiens slutsatser. Det var i detta skede som studiens frågeställningar kunde konstateras bli besvarade.

4 RESULTAT OCH ANALYS

Följande kapitel redogöra för studiens resultat och analys. Det första underkapitlet visar resultatet av kodningen av materialet, som i sin tur ledde till att kategorier och teman valdes ut. En kort kommentar finns även med under varje tabell. De övriga kapitlen är presenterade utifrån materialets teman och där appliceras även studiens teoretiska ramverk. Förutom underkapitel 4.1, innehåller varje underkapitel både resultat och tillhörande analys.

4.1 RESULTAT AV KODNING, KATEGORISERING OCH TEMATISERING

Tabell 1 – visar ett urval av hur temat *Positiva effekter utav Bostad först* resulterades

Tema	Positiva effekter utav Bostad först					
Kategori	Hälsa		Trygghet	Potential	Livskvalitet	Stöttning
Sub-kategori	Fysiska hälsan	Psykiska hälsan	Trygghet (&/eller Säkerhet)	Delaktighet & Samhörighet	Egen bostad	Kontaktperson
Koder	Ett vanligt liv, Drogfrihet, Rutiner, Sova, Skönt att komma hem	Mer trygg i sig själv, Glad, Livskvalitet, En normal vardag, Nära till naturen	Kunna låsa om sig, Bestämma vilka som kommer in, Snälla grannar, Hyreslagen	Göra skillnad, Drömmar, Gemenskap, Arbetsträning, Förmåga, Mål, Motivation,	Trygghet, relationer, En normal vardag, Nära till naturen, Fina möbler	Få bestämma stöd själv, Praktiskt stöd, Lyssna, Nya chanser

Kommentar på tabell 1: Då intervjufrågor ställdes utifrån liknande kategorier som i tabell 1 så är det rimligt att koderna resulterade i ungefär samma kategorisering. När frågorna ställdes var det dock av neutral ställning så att koder och kategorier resulterade i temat positiva aspekter kom att bli intressant och utan den vetskapen innan intervjuerna genomfördes. Det ska dock konstateras att uppdelningen av den fysiska och psykiska hälsan inte är definitiv, vilka koder som passar in under vilken sub-kategori. Flera koder passar in i båda kolumnerna.

Tabell 2 – visar ett urval av hur temat *Negativa effekter utav Bostad först* resulterades

Tema	Negativa effekter utav Bostad först			
Kategori	Ensamheten		Anpassning	
Sub-kategori	Lämna det gamla livet	Psykisk ohälsa	Omställning till det nya livet	Ekonomiska förutsättningar
Koder	Förlorat gamla vänner, Förlorat kontakt med familj, Inga kompisar, Ingen som hälsar på, Svårt att passa in, Ångest, Skam, Utanförskap		Svårt att passa in, Förutsättningar, Utmaning, Tiden innan, Framtiden	

Tabell 3 – visar ett urval av hur temat *Ansvarsfördelning* resulterades

Tema	Ansvarsfördelning		
Kategori	Känner ansvar	Känner delvis ansvar	Någon annans ansvar
Sub-kategori	Sprida ordet, Fånga upp dem som annars faller mellan stolarna	Ansvaret behöver fördelas	Borde vara statens ansvar
Koder	Kunskap, Erfarenhet, Utbilda, Överblicka samhället, Lyhörddhet, Debatt	Staten, det offentliga, Som människa har alla ett ansvar, Gemensamt mål, Medmänsklighet, Ett flexibelt alternativ	Det yttersta ansvaret, Staten, Det offentliga, Bygga fler lägenheter

Tabell 4 – visar ett urval av hur temat *En fråga om diskriminering?* resulterades

Tema	En fråga om diskriminering?			
Kategori	En upplevd känsla		Upplevda händelser	
Sub-kategori	Fördomar & Stigma	Felaktig föreställning	Myndighetsbeslut	Övriga händelser
Koder	Utanförskap, Upplevelse, Anklagad, Diagnoser, Hålla masken, Alkohol, Påverkad, Rädd, Klagomål, Självbild, Skam, Missbruk, Misslyckad, Orättvisor		Att ligga på, Förklara, Föra talan, Avgörande, Dåligt behandlad, Grannar, Vakter, Alkohol, Missbruk, Sjukvård, Läkare, Anklagad, Klagomål, Mänskliga Rättigheter, Rättvisa, Förmåga att förstå, Affekt	

Tabell 5 – visar ett urval av hur temat *Stödet och tacksamheten* resulterades

Tema	Stödet och tacksamheten			
Kategori	Stödet utifrån hyresgästernas perspektiv		Stödet utifrån personalens perspektiv	
Sub-kategori	Kontaktpersonen	Bostad först-stödet	Praktiskt stöd	Djupare stöd
Koder	Vän, Rolig, Tacksam, Stöttning, Motivation, Pusha, Ringa, Trygghet	Drogfrihet, Tacksamhet, Avgörande, Förändringar, Tillit, Livskvalitet, Räddning, Respekt	Köpa möbler, Hyreskontraktet, Skriva genomförandeplan, Målbild, Ligga på, Vara någons röst	Målbild, Drogfrihet, Ensamhet, Tillit, Lyssna, Trauma, Hemlöshet, Relationsskapande

Kommentar på tabell 5: Stödet beskrevs som något av det bästa från både personalen och hyresgästerna vilket därför konstaterades som en kategori under ”positiva effekter utav Bostad först”. Dock konstaterades det även som ett eget tema då aspekten tacksamhet kopplat till stödet lyste igenom så pass starkt utifrån materialet.

Tabell 6 – visar några exempel på hur meningsbärande enheter har styckats upp i kondenserade meningsbärande enheter och vidare resulterats i koder.

Meningsbärande enhet	Kondenserad meningsbärande enhet	Kod
”Det finns så många där ute som inte kan sluta med sitt beroende för att de inte har någon bostad, men har de tak över huvudet så har de tryggheten.”	Beroende...bostad...trygghet	Trygghet
”Innan dejtade jag helt hysteriskt killar duvet och var väldigt mycket för att träffa kompisar och skratta och festa och jag slutade liksom med de bitarna och kände i stället hur skönt det var att sitta i soffan och titta på tv och lägga sig i tid. Så det är ju en stor skillnad, och jag är mer trygg i mig själv nu.”	Innan...dejtade jag hysteriskt...i stället sitta i soffan och titta på tv och lägga sig i tid...stor skillnad... mer trygg i mig själv nu	Trygg i mig själv
”Visst egentligen har väl alla ett ansvar i samhället att hjälpa till tycker väl jag, men det borde väl samtidigt egentligen mer vara statens ansvar.”	Visst alla har ett ansvar...men det borde vara statens ansvar	Statens ansvar

4.2 POSITIVA EFFEKTER UTAV BOSTAD FÖRST

4.2.1 Hälsan

Samtliga hyresgäster konstaterade att de mår bättre sedan de fått sin Bostad först lägenhet. Respondent 4 menade att tack vare en lägenhet inklusive stöd så hade det ”avgjort alltihop” och refererade till sin förbättrade hälsa. Respondent 6 menade att just tryggheten, det vill säga att kunna stänga om sig och veta att lägenheten bara är sin egen, har gjort att man kunnat sova bättre vilket i sin tur förbättrat den fysiska hälsan. En tredje respondent menade:

”Jag mår ganska bra nu. Jag har ju missbrukat i mitt liv och det där går ju mycket upp och ner, men just nu så håller jag det på en väldigt låg nivå. Jag är verkligen motiverad att sluta helt och ska få sån där motivationshjälp.” (Respondent 3)

Personen hänvisade mycket till sitt missbruk när det pratades om hälsan. Missbruket låg för tillfället på en låg nivå vilket resulterat i en förbättrad hälsa. Respondenten menade

också att det var tack vare Bostad först som missbruket kunde hållas på en betydligt lägre nivå, jämfört med tiden innan.

Att samtliga hyresgäster menade att deras hälsa hade förbättrats som ett direkt resultat av Bostad först tyder på att Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, uppfyller FN:s krav på att en bostad måste hålla en så pass hög nivå av bekvämlighet och förutsättningar för att skydda varje människas hälsa. Inte minst eftersom några av respondenterna nämnde det faktum att trygghet och bekvämligheter inuti bostaden gjorde att de exempelvis sov bättre och därigenom fått en förbättrad hälsa. Ett minskat drogintag som lett till en förbättrad hälsa tyder också på att stödet, inte minst utifrån grundprincip 5 och 7, har lett till en i detta fall förbättrad hälsa. Det tyder även på att Bostad först stödet delvis uppfyller hälsoperspektivet utav Rätten till bostad.

Några av hyresgästerna menade även att de mår bättre idag utifrån det psykiska hälsoperspektivet. Tre uppgav att de var mer glada tack vare Bostad först.

”Sedan jag fick min lägenhet så jag börjat lugna ner mig och jag har liksom blivit mig själv igen tack vare det. Jag känner mig kvinnlig, mjuk, snäll och ja ganska glad också. Det har betytt oerhört mycket för mig att få den här lägenheten.” (Respondent 3)

När en av respondenterna berättade om sin tid innan Bostad först så beskrevs en mörk tid med ångest, depression, drogrelaterade problem och en tid i hemlöshet. Respondenten får då en följdfråga – ”kan du känna då att bostad först-stödet har hjälpt dig mot den psykiska ohälsan?” Svaret blev:

”Jaa dom har ju verkligen lyssnat på mig när de har kommit hit. Jag har bara spytt ur mig allt jag behöver prata om och hur dåligt jag har mått och då har de verkligen tagit mig på allvar. Ibland bad jag om ursäkt men då sa de alltid att det var just det de var till för.” (Respondent 3)

Det är tydligt att stödet varit avgörande för att personen ska ha fått en förbättrad hälsa. Utöver grundprincip 5 och 7 så är det därmed tydligt att grundprincip 2, 4 och 6 kan ha varit avgörande då personen anser att man blivit lyssnad på, att man har tagits på allvar och att stödet funnits där för respondentens egna önskemål och behov. Det tyder därmed också på att det varit ett stöd utifrån delaktighet vilket ligger i linje med ett människorättsbaserat arbete. En annan respondent menade att Bostad först kan ses som avgörande för att sluta eller minska sitt beroende:

”Det finns så många där ute som inte kan sluta med sitt beroende för att de inte har någon bostad, men har de tak över huvudet så har de tryggheten. Alla människor är ju inte slitna och ned gånga utan det finns ju också mellanting.” (Respondent 5)

4.2.2 Trygghet

Flera av hyresgästerna menade att trygghet för dem innebar att man själv kan bestämma vem som ska få komma in i sin lägenhet och inte. Respondent 1 hävdade att ”trygghet för mig betyder att jag har en lägenhet som jag kan gå till och ingen annan vet var jag bor, förutom de som jag vill ska veta det”. Samma person menade också att ”förr när man levde i hemlöshet eller bodde på tillfälliga boenden så fanns en oro och rädsla att folk skulle göra inbrott hos en och i ens rum”. Idag beskrev personen sig själv som mer lugn och avslappnad, vilket kan konstateras att tryggheten uppkommit som ett resultat utav Bostad först.

Tryggheten kan ses som en direkt koppling till en förbättrad hälsa, då personen hänvisar till ett bättre mående tack vare att få känna sig mer lugn, säker och avslappnad. Således ses en direkt koppling till vad rätten till bostad säger kring att en bostad är helt sammankopplad med rätten att leva i säkerhet, fred och värdighet. Vi kunde se redan i föregående underkapitel, hälsa, att en annan person hänvisade till en förbättrad hälsa tack vare förbättrad trygghet, alltså tack vare sin lägenhet. På så sätt ligger trygghet och hälsa intimt sammankopplat, vilket också rätten till bostad fastställer.

En fråga ställdes till en av respondenterna ifall personen känt sig mer avslappnad nu efter att ha fått en egen lägenhet vilket besvarades med:

”En reaktion från min sida till exempel när jag fick min lägenhet var att jag slutade springa efter killar. Innan dejtade jag helt hysteriskt killar duvet och var väldigt mycket för att träffa kompisar och skratta och festa och jag slutade liksom med dom bitarna och kände i stället hur skönt det var att sitta i soffan och titta på tv och lägga sig i tid. Så det är ju en stor skillnad, och jag är mer trygg i mig själv nu.” (Respondent 3)

Det blir genom ovanstående citat tydligt att en sådan komponent som att komma hem till en egen lägenhet och sitta i en egen soffa har lett till en starkare trygghet i sig själv. Även två av de andra respondenterna konstaterade att de upplevde att de var mer trygga i sig själva efter att de fått Bostad först stöd och lägenhet. Att vara trygg i sig själv innebär dels att tryggheten i form av att känna sig avslappnad förstärks vilket också är en koppling till förbättrad hälsa. Det kan även leda till att personerna blir gladare, sover bättre och kan leva sitt liv mer till fullo. Känslan av att vara trygg i sig själv förbättrar förmodligen också det mentala måendet.

Några av respondenterna berättade också att de hade extra säkra lås på sina dörrar vilket förstärkt deras trygghet. Respondent 2 förklarade att det i början kändes otryggt att ha sin lägenhet på nedersta våningen för det upplevdes som mer troligt att få inbrott. Tack vare att personen fick mentalt stöd för av sin kontaktperson så upplevdes det däremot inte otäckt längre. Ett stöd som tyder på att grundprincip 2, 4 och 7 kan ha varit avgörande.

Tre av personalen förklarade även att man lade stor vikt vid relationen med hyresgästernas grannar såsom att fungera som medlare alternativt ”ligga på” grannar eller boendevärdar för att få bra relationer till grannar och därmed också ökad trygghet. Eftersom en bostad måste hålla en standard så att varje enskild individ ska känna sig just trygg och säker i sitt boende så ger ovanstående exempel en tydlig koppling till just detta faktum.

4.2.3 Livskvalitet

Då det är mycket individuellt vad livskvalitet är för en person så nämndes olika exempel utav hyresgästerna på frågan vad det var för just dem. Samtliga nämnde dock aspekter som berörde en koppling till rätten till bostad och alla konstaterade att deras livskvalitet hade förbättrats som ett direkt resultat av Bostad först.

Respondent 4 uttryckte att livskvalitet var att ha en så kallad ”normal vardag” och att det låg i linje med att slippa ett drogmisbruk. Personen hänvisade också till att inte ha haft ett drogmisbruk nu på snart fyra år och att detta helt var tack vare Bostad först.

”På tiden innan jag fick min lägenhet hade jag ingen livskvalitet. Men jag hade alltid inställningen att det skulle komma en vändning. Och vändningen kom ju när jag fick förfrågan om en Bostad först lägenhet. Nu är livskvalitet för mig att jag har detta *pekar på lägenheten*, att jag har det fullt möblerat och fint omkring mig.” (Respondent 4)

Tydligt konstaterat är att personen bakom ovanstående citat ser sin lägenhet med tillhörande möbler samt att ha fint runt i kring sig som livskvalitet. Något som får en stark koppling till rätten till bostad, det vill säga att en lämplig bostad är en förutsättning för en tillfredsställande levnadsstandard.

En av respondenterna berättade att det snart var dags att börja arbetsträna, något som också ansågs vara livskvalitet och som inte hade varit möjligt utan Bostad först. En annan respondent beskrev att livskvalitet var att få bestämma själv över vem man släpper in och inte och hänvisade till känslan av trygghet.

Två av respondenterna nämnde att goda relationer runt omkring sig är en förutsättning för livskvalitet, men konstaterade även att de båda inte hade så många relationer. En annan

menade att god ekonomi är livskvalitet, men tillade också att detta inte var ett faktum för personen. Gör vi en koppling till Allardts beskrivning vad gäller förutsättningar på livskvalitet, det vill säga pengar, en sysselsättning, en bostad, sömn, trygghet, sociala nätverk, kärleksfulla relationer och mat så är det tydligt att detta också nämndes i svaren från respondenterna. Däremot var det intressant att ekonomi och kärleksfulla relationer nämndes som livskvalitet av två av respondenterna, samtidigt som de inte reflekterade över att de i dagsläget inte hade dessa aspekter. Trots detta, sa båda dessa respondenter att deras livskvalité i dagsläget var god och betydligt bättre än innan Bostad först.

4.2.4 Potential

Hyresgästerna fick också frågor rörande delaktighet i samhället, potential som samhällsmedborgare samt om känslan kring delaktighet hade förändrats efter Bostad först. Samtliga hyresgäster svarade ja på det sistnämnda och menade att utan Bostad först-stöd såg de sig själva som mindre potentiellt delaktiga samhällsmedborgare. Samtliga berättade också att de innan Bostad först inte kände någon delaktighet i samhället utan kände snarare ett starkt utanför. Det skiljde sig dock åt hur mycket eller på vilket sätt de upplevde delaktighet eller inte, men alla menade att Bostad först helt klart hade ökat deras möjligheter.

Respondent 1 sa att hen numera hade "... ett mål och önskemål är att få ett betalt jobb så att det blir bättre för mig och min familj. Så det är att söka jobb men studier kan också komma". En följdfråga ställdes då, "Ser du att du har ett större potential så att i framtiden få ett jobb du trivs med, efter att du fick din bostad först-stöd? Tror du det har ökat dina chanser?" Svaret blev "Jaa det tror jag. Bostad är först. Alltid. Utan det hade det inte varit möjligt."

Vad gäller olika typ av delaktighet så nämnde några av respondenterna att de börjat arbetsträna, en skulle börja arbetsträna medan en annan redan gjort det sedan en tid tillbaka.

"Jaa nu ska ju också jag börja arbetsträna, tre gånger i veckan tre timmar varje gång. Jag tänker att varför inte för jag är ju själv van att jobba tidigare i livet. Så det kommer ju också vara livskvalitet för mig. Det känns bra då att jag får komma ut lite och träffa lite mer folk... och jaa alltså stödet med Bostad först, de hjälper mig ju så mycket de kan. Så utan dem så hade jag ju inte fått den möjligheten att börja arbetsträna." (Respondent 4)

Respondent 5 berättade om att få vara med och åka runt och berätta om sina erfarenheter på föreläsningar tillsammans med personalen inom Bostad först. Något som beskrevs som självstärkande, viktigt och uppskattat och som personen likställde med att ha ett extrajobb. Det ger en direkt koppling till att varje människa ska känna att man har förutsättningar att utveckla sin inneboende potential för att uppnå just livskvalitet. Eftersom respondenten också

upplevt att det var tack vare Bostad först detta varit möjligt, så får återigen rätten till bostad, livskvalitet och delaktighet en intim sammankoppling.

Det kan alltså konstateras att ökad delaktighet har varit ett direkt resultat av Bostad först. Det tyder även på att aspekten social integration, som vi i studiens teoriavsnitt sett är en viktig del i Bostad först, har tagits i beaktning och faktiskt lett till just ökad livskvalitet. Här ser vi hur det även får en koppling till mänskliga rättigheter. Några av respondenterna beskrev inte bara ett klassiskt arbete som delaktighet utan även intressen nämndes som något positivt som kommit tack vare Bostad först:

”Jag har ju återupptagit mitt fiskeintresse så det är ju kul. Jag har kunnat köpa lite ny fiskeutrustning till exempel. Men jag vet inte, jag funderade någon gång på att starta upp någon sådan där silversmide – det kan man göra. Men det har jag lagt på hyllan nu fram tills att jag blir frisk.” (Respondent 2)

Flera respondenter nämnde även att drogfrihet mer eller mindre är ett krav för att ha en sysselsättning, men inte som ett krav från personalen inom Bostad först. Flera av respondenterna menade därmed också att Bostad först stödet hjälpt dem att bli eller vara på väg att bli drogfria och att det på så sätt ökat deras chanser till delaktighet. Det var blandat huruvida hyresgästerna som intervjuades var drogfria eller inte, men alla beskrev det som en egen vilja att vara eller att framöver kunna bli det. Samtliga sa också att den viljan hade stärkts tack vare Bostad först.

4.2.5 Stöttning

Det ska konstateras att stödet och stöttningen inom Bostad först ständigt nämndes som en återkommande positiv aspekt. Utav personalen beskrevs det också som det viktigaste inom Bostad först. Detta diskuteras djupare i kapitel 4.6 – stödet och tacksamheten.

4.3 NEGATIVA EFFEKTER UTAV BOSTAD FÖRST

”Det finns nackdelar och fördelar. Fördelen är att jag har en bostad, något jag är väldigt glad för. Men nackdelen är nog för att jag är ensam. Det är lite tråkigt på så sätt.” (Respondent 1)

Citatet är ett svar på frågan om hyresgästen upplevde ett bättre mående efter att ha fått en Bostad först lägenhet. En följdfråga ställdes om personen rent av mådde psykiskt dåligt av att vara ensam. Svaret blev: ”Jaa jag känner mig ju ensam och då kan jag känna mig... kanske inte psykiskt sjuk men ensamhet. Och det är ju inte så bra”. En annan respondent beskrev:

”Jaa alltså det är ju det där med att man sitter ju ensam hemma va. Jag har ju iför sig min hund, men man är ändå jätteensam. Ensamheten är den som sitter djupast och är jobbig. Och det är väl den jag ser som det negativa med Bostad först.” (Respondent 3)

Ensamheten var ett genomgående tema när samtliga hyrestäster pratade om sitt psykiska mående efter Bostad först. De flesta upplevde en större ensamhet efter att de fått sin lägenhet, då de jämförde med hur de tidigare träffat många människor som befann sig i en liknande situation när de levde ett liv i hemlöshet och beroende. Vissa kände då en större gemenskap med andra människor. Två av respondenterna menade också att de idag ibland valde att vara i situationer där det förekom alkohol eller droger just för att känna en gemenskap med andra människor, hellre än att sitta hemma ensamma i sina lägenheter.

Det var genomgående tydligt bland hyresgästerna att när något med negativ Bostad först nämndes, var de även noga med att förtydliga det i det stora hela ändå var bra.

”Jag har ju inte kontakt så mycket längre med människor som jag inte är bekväm med, alltså utöver att jag kan stå och prata med dem på torget. Men då blir man ju lite mer ensam också. Så det är ju lite psykiskt dåligt just ensamheten. Men annars är det hur bra som helst” (Respondent 4)

Den mentala hälsan konstaterades i föregående kapitel som en delvis positiv aspekt då många upplevt en större glädje och trygghet tack vare Bostad först. Detta ligger i linje med hälsoprinciperna från WHO där den mentala hälsan konstateras vara beroende utav att varje person har en bostad. Däremot är det genom materialet tydligt att Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, inte uppfyller mänskliga rättigheter utifrån aspekten att sociala relationer är en förutsättning för att känna livskvalitet. Det ligger heller inte i linje med att en bostad bidrar till att människors sociala utveckling förbättras samt att sociala påfrestningar i samband med bostadsmiljön minskar.

Några av respondenterna upplevde även att det var svårt att anpassa sig till ett mer ” normalt liv” vilket de refererade innebar att ha en egen bostad, att i framtiden ha ett jobb och att leva ett drogfritt och nyktert liv. Några upplevde att de inte passade in i detta slags liv utan kände en större tillhörighet till ett liv som innebar beroenden eller rent av hemlöshet. Respondent 1 upplevde att enda sättet att känna gemenskap i dagens samhälle är på gym, på ett arbete, genom studier, på restauranger eller i butiker, vilken personen själv inte kände var möjligt att vara en del utav just nu.

Eftersom Allardt pratade om att ekonomi kan vara en förutsättning för att uppnå livskvalitet, så kan känslan av att inte passa in i ett så kallad ”vanligt liv” handla just om att hyresgästerna

har en dålig ekonomi. Detta var även något som personalen pratade om. Samtliga i personalen menade att olika personer har olika svårt att anpassa sig till ett så kallat ”vanligt liv”. Vissa så pass mycket att Bostad först inte passar dem. Då samhället också är uppbyggt kring saker som antingen kostar pengar eller där man jobbar eller pluggar, så blir det också både svårt att sitta hemma och svårt för många att anpassa sig efter den nya situationen. Respondent 9 menade att Bostad först nog är den bästa lösningen kring detta faktum, då man får ha mycket tålamod med att anpassa stödet till individens bästa och egna önskemål, det vill säga i linje med grundprincip 7. Dock menade respondenten att det förstås är svårt då Bostad först inte kan eller ska erbjuda någon mer pengar, vilket gör det näst intill omöjligt för stödet att leda rakt in i ett så kallat ”vanligt liv”. Däremot, menade respondenten, kan stödet leda till möjligheter.

4.4 ANSVARFÖRDELNING

Personalen fick frågan hur de såg på deras ansvar när det kom till att föra ett arbete som syftar till att uppfylla rätten till bostad. Respondenterna var då delvis oense om hur de såg på deras ansvar i frågan. Vissa menade att man var delvis ansvariga för att uppfylla rätten till bostad, medan andra menade att ansvaret mer kanske låg hos staten. Olika syn gavs på var mer specifikt ansvaret låg.

Respondent 7 menade att man är ansvariga till viss del och ger där exempel på att ett ansvar är att sprida sina erfarenheter och kunskap om Bostad först till andra delar av samhället, vilket Stadsmissionen besitter efter många år av arbete med Bostad först. Däremot menar också en av respondenterna att ansvaret måste fördelas med andra, där då det statliga och offentliga benämns. Det konstateras även av respondenten att det delvis görs ett gott arbete, men att Bostad först behöver få ta mer plats i samhället och att samtliga aktörer behöver ta olika mycket ansvar för att ett större arbete med Bostad först ska kunna bli aktuellt. Där nämns bland annat fastighetsägare, Socialtjänst, politiker bland annat som exempel.

Respondent 9 ansåg att ansvaret man har inom Stadsmissionen, är att fånga upp de medborgare som annars faller mellan stolarna. En annan menade att ansvaret delvis låg i att gå ut i debatt och visa på erfarenheter, utifrån vad man sett i sin verksamhet. Respondent 10 uttryckte:

”Det beror ju på hur man ser det, egentligen är väl stadsmissionen där och ”räddar upp” där ingen annan finns. Visst egentligen har väl alla ett ansvar i samhället att hjälpa till tycker väl jag, men det borde väl samtidigt egentligen mer vara statens ansvar” (Respondent 10)

Ingen ur personalen konstaterade att man såg sig själva som tydligt ansvariga för att rätten till bostad skulle realiseras för hyresgästerna. Då samtliga konstaterade att man såg sig själv som delvis ansvarig, men att andra aktörer också bär på ett ansvariga tyder på att man inte ser sig själv som ensamma skyldighetsbärare. Att föra ett människorättsbaserat innebär att det behöver vara det vara tydligt vem som är skyldighetsbärare, att rättighetsinnehavaren vet vem som är skyldighetsbärare samt att skyldighetsbäraren också har mandat att uppfylla åtagandet. På sätt och vis uppfattades en känsla att man inte såg sig själva som skyldighetsbärare gentemot just rättighetsbäraren utan att man främst såg sig ansvariga sprida ordet kring Bostad först runt om i samhället. Endera är det inte helt tydligt vad sitt eget ansvar är, alternativt på vilket sätt man definierar sitt ansvar. När man i detta fall hänvisar till att andra också är ansvariga till att uppfylla rätten till bostad, i detta fall genom Bostad först,

Även hyresgästerna fick frågan om de ansåg att samhället hade tagit ansvar för dem som samhällsmedborgare, utifrån den situation de tidigare levit i. Det var blandat huruvida de ansåg att svenska staten hade bemött dem, men alla hävdade att Göteborgs stadsmission hade varit deras räddning som ställt upp för dem. Fyra av hyresgästerna beskrev också Stadsmissionen som ”något annat” jämfört med tidigare erfarenheter från exempelvis kommuner och beskrev att Stadsmissionen verkligen arbetade med värme och hjärtat. Det är oklart om respondenterna såg stadsmissionen som tydliga skyldighetsbärare eller inte, men det var tydligt att de upplevde att det var just Stadsmissionen som räddat dem och deras livssituation.

Eftersom Bostad först verksamheten i Göteborgs stadsmission i detta fall representerar ett arbete med Bostad först – som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, så undersöks det ifall de själva anser sig vara skyldiga till att uppfylla rätten till bostad. Det konstateras vara tydligt att de har rätt mandat att uppfylla åtagandet med allt vad Bostad först innebär, inte minst då hyresgästerna hänvisade till stor erfarenhet av verksamheten. Eftersom det däremot inte är tydligt vem som är skyldighetsbärare, ligger det inte helt i linje med att man för ett människorättsbaserat arbete.

4.5 EN FRÅGA OM DISKRIMINERING?

Några av hyresgästerna berättade om situationer där de upplevt sig vara diskriminerade i sitt liv. En person berättar:

”När jag var hemlös så blev jag utsatt av människor som tog mina pengar och när jag var sjuk så var jag jättedålig. Alla tänkte bara att jag hade ett problem men de förstod inte sjukdomen. Så då blev man faktiskt diskriminerad.” (Respondent 1)

Samma person får frågan om sådana situationer blivit någon skillnad efter Bostad först?

”Jaa absolut, där finns det så många människor som vill hjälpa till och som är så snälla. Jag tänker att jag har fått helt rätt stöd utav stadsmissionen. Relationen med min kontaktperson är ju jättebra också.” (Respondent 1)

En annan respondent berättar om upprepade situationer när grannar ringt till störningsjouren och klagat på att det varit fest i personens lägenhet. Detta under tillfällena då respondenten inte varit hemma. Respondenten menar att det endast då kan ha skett på grund av en föreställning att det varit fest i just dennes lägenhet. Att då bli anklagad att ha spelat hög musik, sprungit i trappuppgången när man inte ens varit hemma beskriver personen som kränkande. Samma person menar också att Bostad först har avgjort allting, att hen nu mår bättre och har fått hjälp från sin kontaktperson i sådana situationer.

En tredje respondent beskriver en situation:

”För ett tag sen så kom en vakt fram till mig där och sa att jag inte fick vara där. Och då sa jag men jag har ju varit nykter i fyra år nu så nu får du väl sluta. Och då hävdade han att ”vadå nykter i fyra år jag slängde ju ut dig förra veckan!”... och man får ju inte vara full inne på Frölunda torg men visst förr så var man ju det och gick in för att värma sig och tjöta.... Men jag menar idag är jag ju inte i den situationen längre.” (Respondent 2)

Frågan om diskriminering diskuteras även med personalen. Alla beskrev att de delar synen om att hyresgästerna fått utstå situationer där de blivit diskriminerade, både innan Bostad först och fortfarande. Ofta utifrån ett stigma där de blivit diskriminerade utifrån fördomar mot personer med psykisk ohälsa, hemlöshet och missbruk. Samtliga i personalen menar dock att i vissa fall handlar det om upplevelser, det vill säga att hyresgästerna tror att de blivit diskriminerade, men att de i själva verket kanske fått samma bemötande som andra människor. Dessa situationer har oftast handlat om myndighetskontakter.

”Många bär på en form av skam som de själva har internaliserat i sig själva och lägger i andras blick så många har nog känslan av att de blir mer olik sedda än vad de faktiskt blir. Kanske för att man själva har en så tydlig känsla och bild av att man inte har uppfyllt sin familjs förhoppningar och drömmar eller samhällets och därmed inte heller sina egna.” (Respondent 8)

Respondent 9 pratar också om det ekonomiska perspektivet. Har man inte råd blir man idag diskriminerad av samhället exempelvis när en kaffe och bulle kan kosta 90kr. Ett perspektiv som Bostad först tyvärr inte kan arbete diskrimineringsförebyggande med. Det nämns även att personalen varit med om att en hyresgäst fått överta en lägenhet som vid inflytt varit i dåligt

skick. Respondent 10 beskriver att ”då kan det ju upplevas att den här lägenheten hade liksom inte Svensson fått, då hade den varit uppdaterad i ett bättre skick”.

Personalen fick frågan på vilket sätt man inom Bostad först arbetar diskrimineringsförebyggande. Samtliga besvarade frågan med att något av det viktigaste är att föra hyresgästens talan i dessa fall.

”Jag tänker att om man ligger på och är någon annans röst så kommer det väl till slut gå in att om det finns en så kallad slapphet mot en viss målgrupp, finns det då någon annan som säger ifrån så blir det ju ett starkare belägg för att man har blivit behandlad orättvis. Så jag kallar det att ligga på för att minska eventuell diskriminering.” (Respondent 10)

Ett svar från en annan respondent:

”Mitt ansvar är ju att förklara att jag till exempel hade fått samma frågor om jag hade gått till läkaren, hade sökt ekonomiskt bistånd eller liknande. Det är inte ovanligt att någon känner exempelvis ”nej men han är bara ute efter mig för att jag är jag...” Och där tror jag att vi kan vara en ganska bra hjälp genom att säga ”nej men den här personer behöver fatta sina beslut utifrån just de här reglerna och det är lika för alla” (Respondent 9)

Respondent 8 menar att genom att kunna erbjuda hyresgästen att ta över ett förstahandskontrakt på en lägenhet så synliggörs ett tydligt exempel på att man längre inte är diskriminerad i samhället utan i stället blir erbjuden samma förutsättningar som andra. Respondenten menar även att en form av stöd är att få med hyresgästen på arbetsträning, som senare kan leda till ett arbete. En sådan aktivitet eller andra situationer genom att hjälpa personen att ansöka om skuldsanering menar respondenten är exempel på att hjälpa hyresgästerna att uppnå en mer jämlikhet i samhället.

Det framkommer utifrån materialet att man arbetar både diskrimineringsförebyggande och med direkta agerande mot diskriminering genom att föra hyresgästernas talan. Det är tydligt inom arbetet med Bostad först vem som är rättighetsinnehavare samt att diskriminering har beaktats i utformningen av åtagandena, vilket därmed ligger i linje med ett människorättsbaserat arbete. Det är också tydligt att rättighetsinnehavaren, det vill säga hyresgästerna, är med och utformar stödet vilket också ligger helt i linje med grundprinciperna och sättet att utforma stöd inom Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet.

4.6 STÖDET OCH TACKSAMHETEN

4.6.1 *Stödet utifrån personalens perspektiv*

Frågan ställdes till personalen vad Bostad först stödet innebar för just dem.

”Utifrån vårt synsätt så handlar det mycket om relationskapandet från första början. Vi är ju inte med och styr för mycket utan lyssnar snarare på vad hyresgästen vill ha för typ av stöd, vilket kan variera oerhört mycket från person till person. Det beror på vad både jag och hyresgästen tycker är viktigt just då, men stödet handlar mycket om att skapa en relation och tillit mellan varandra.”

(Respondent 7)

Det som respondenten beskriver tyder på att stödet är helt baserat utifrån vad individen själv önskar, men att det är viktigt med ett relationsskapande. Detta ligger i linje med att trygga relationer kan leda till ökad livskvalitet och ett tryggare liv. Det tyder även på att arbetet görs utifrån deltagande och transparens, vilket ligger i linje med ett människorättsbaserat arbete. En ur personalen pratade även om vikten av att det i början får vara ett mer praktiskt stöd, för att sedan övergå till ett mer ”djupare stöd”.

”Många personer vi möter känner ju en stor ensamhet och vissa lever i missbruk. Där tänker jag att förtroendet blir så viktigt som boendeassistent. Mitt mål är att bli en trygghet för den jag möter genom att visa att jag finns där. De ska känna en vetskap att de har någon de kan ringa och få hjälp ifrån såsom att få hjälp med vårdkontakter och myndighetskontakter. Så jag skulle säga att stödet för mig ligger i två steg.” (Respondent 9)

Två av respondenterna menade även att de ofta återgår till genomförandeplanen, samt att den har gjorts tillsammans med deltagaren själv, vilket tyder på både deltagande och transparens som även ligger i linje med ett människorättsbaserat arbete. Många exempel visar på att man visat just den gruppen man möter extra hänsyn vilken således förstärker mänskliga rättigheter. Det är också tydligt utifrån vad personalen berättar att extra åtgärder vidtagits när hyresgästerna de möter ska få Bostad först stöd, vilket också ligger i linje med rätten till bostad och perspektivet sårbara grupper.

Personalen fick även frågor huruvida de arbetade utifrån mänskliga rättigheter inom Bostad först. Därigenom följde spridda svar och uppfattningar. Respondent 8 menade att man pratade relativt mycket om mänskliga rättigheter inom personalen. Genom att man arbetar med många diskrimineringsförebyggande åtgärder så har det en stark koppling till mänskliga rättigheter, vilket också är något man pratar om. Samma respondent menade även att hyreslagen och dess tillhörande rättigheter skyldigheter ska gälla på precis samma sätt för hyresgästerna inom Bostad först som andra hyresgäster och menade att det hade en koppling till mänskliga

rättigheter. Respondent 10 menade att man delvis pratade om mänskliga rättigheter inom personalen men att det i själva uppdraget mot hyresgästerna samt i stödet, var näst intill obefintligt.

Alla i personalen var överens om att rätten till bostad konkret har en konkret plats inom verksamheten Bostad först, vilket också gör att man dagligen pratar utifrån just mänskliga rättigheter. Samtliga inom personalen tog även upp att man ofta pratar om att Bostad först minskar diskriminering i samhället vilket också då delvis görs med en koppling till mänskliga rättigheter. Däremot var det ingen som hävdade att man uttryckligen hänvisningar till mänskliga rättigheter varken mot hyresgästerna, tillsammans med socialsekreterare eller i genomförandeplaner etc.

Eftersom en av punkterna i ett människorättsbaserat arbete handlar om att den avsedda insatsen ska länka till människorättsstandarder utifrån exempelvis fördrag, lagar och rekommendationer, så kan det således konstateras att detta perspektiv inte ligger i linje med verksamheten Bostad först. Att prata om mänskliga rättigheter inom personalen uppfyller alltså inte kravet att insatsen specifikt hänvisar till människorättsstandarder från exempelvis fördrag, lagar och rekommendationer. Att också prata om hyreslagens rättigheter och skyldigheter är inte samma sätt som att prata utifrån mänskliga rättigheter, såvida det inte hade hänvisats alternativt gjorts en koppling till en specifik rättighet. Samma sak gäller om man pratar om minskad diskriminering och rättvisa.

Utifrån personalens svar och även syn på mänskliga rättigheter, kan det också argumenteras för att det ligger i linje med Reicherts och Ifes syn, det vill säga att man mer pratar om social rättvisa liksom utifrån vilka behov man ser, snarare än rättighetsbaserade standarder eller konkreta hänvisningar till mänskliga rättigheter.

4.6.2 Stödet utifrån hyresgästernas perspektiv

Den gemensamma nämnaren som synliggjordes i svaren från hyresgästerna var tacksamheten. Alla menade att de hade en mycket god relation till sina kontaktpersoner och att stödet tack vare dem gjort att de varit både tacksamma och mer glada. En hyresgäst menade att kontaktpersonen sågs som en bästa vän, vilket också tyder på att goda relationer leder till ökad livskvalitet.

Samtliga hyresgäster nämnde att de upplevde att stödet verkligen hade blivit utformat efter ens egna behov och önskemål samt att de hade blivit lyssnade på av sina kontaktpersoner. En respondent sa att ”min kontaktperson är väldigt rolig och hon ringer ofta och stöttar och

pushar mig på morgonen. För mig är det väldigt viktigt att jag har någon som jag kan lita på”.

En annan respondent uttryckte:

”Jag har ju fått stöd mycket med att fixa olika grejer såsom id-kort. Jag har fått ordnat en massa grejer, viktiga grejer tack vare henne. Nu så behöver jag också lite extra hjälp för att jag har blivit sjuk. Så vi har en mycket bra relation och jag litar verkligen på henne!” (Respondent 2)

Detta tyder på att bostad först stödet, som är framtaget utifrån ett individanpassat stöd också ligger i linje med rätten till bostad. Detta eftersom särskilda åtgärder ska garanteras när särskilt sårbara och missgynnade grupper av människor i samhället ska kunna ta del av rätten till bostad. Då alla uttryckte en tacksamhet att detta var fallet så kan det konstateras att Bostad först som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, ligger i linje med rätten till bostad utifrån sårbarhetsperspektivet.

Respondent 5 och 6 hänvisade till sin tacksamhet när det kom till närheten till natur och skog med sin bostad. De menade att detta var aspekter som fick dem att må mycket bättre och att det var sammankopplat till livskvalitet för dem. Detta ligger i linje med rätten till bostad utifrån hälsoprinciperna, som konstaterar att det är viktigt att människor som är mer utsatta eller är i större behov av hälsoskydd också får närhet till bland annat natur, om detta anses vara viktigt för personerna.

Samtliga hyresgäster uttryckte en stor tacksamhet att Bostad först hade blivit en del av deras liv. Tacksamheten blev så pass tydlig hos alla att vid nästan samtliga intervjuer, lades ett konstaterande till tacksamhet till, när något negativt med Bostad först nämndes. Ett exempel synliggörs nedan:

”Jag tänker att man lite får acceptera hur läget är och tänka att nu är det som det är. Så man inte håller på och gnäller. Man har ju trots allt fått boende och den hjälpen man kan få. Jag menar utan den hjälpen jag har fått, då vet jag ju inte vad som hade hänt eller hur det hade gått för mig.”
(Respondent 4)

5 AVSLUTANDE DEL

5.1 SLUTSATSER

Följande slutsatser har konstaterats när studiens material har analyserats mot det teoretiska ramverket:

- Bostad först uppfyller mänskliga rättigheter för hyresgästerna som fått Bostad först stöd inom Göteborgs stadsmission utifrån följande aspekter:
  - Ökad delaktighet och känsla av ökad potential för hyresgästerna har skett som ett direkt resultat utav Bostad först
  - Till största delen en ökad livskvalitet för hyresgästerna har skett som ett direkt resultat utav Bostad först
  - Ökad trygghet och säkerhet för hyresgästerna har skett som ett direkt resultat utav Bostad först
  - En förbättrad fysisk hälsa för hyresgästerna har skett som ett direkt resultat utav Bostad först
  - En delvis förbättrad psykisk hälsa för hyresgästerna har skett som ett direkt resultat utav Bostad först

- Bostad först uppfyller inte rätten till bostad för hyresgästerna som får stöd inom Göteborgs stadsmission utifrån följande aspekter:
  - En delvis försämrad psykisk hälsa för hyresgästerna har skett som ett direkt resultat utav Bostad först, detta utifrån aspekten ensamhet
  - En till viss del försämrad livskvalitet för dem som har svårare att anpassa sig till ett s.k. ”normalt liv”, utifrån aspekten gemenskap och ekonomi

- Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, ligger i linje med ett människorättsbaserat arbete utifrån aspekterna *delaktighet, transparens, icke diskriminering* och *befogenhet*.
- Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, ligger inte i linje med ett människorättsbaserat arbete utifrån aspekterna *ansvar* eller *länkar till mänskliga rättigheter*.

- Stödet hjälper hyresgästerna och känslan av stor tacksamhet är tydlig. Så pass att hyresgästerna knappt vågar konstatera de negativa aspekterna med Bostad först.

Om vi återgår till studiens syfte och frågeställningar för att koppla samman dessa med de nyligen presenterade slutsatserna kan vi se följande:

Vad gäller den första övergripande frågeställningen, det vill säga *hur verksamheten inom Göteborgs stadsmission förstår "rätten till bostad" samt hur det används i stödet*, så har resultatet visat att verksamheten inom Göteborgs stadsmission å ena sidan ligger i linje med ett människorättsbaserat arbete, men å andra sidan inte. Det har visat ett blandat resultat om vi enbart bryter ner frågan till förståelsen för rätten till bostad då personalen hade olika åsikter huruvida man använde sig utav mänskliga rättigheter i verksamheten. Däremot har det varit tydligt att indikatorer på rättigheten har visat sig i stödet. Det har också varit tydligt utifrån hyresgästerna att rättigheten funnits med i stödet, att stödet varit uppskattat samt att det lett till många andra positiva aspekter i deras livssituation och beskrivits som helt avgörande.

När det kommer till studiens andra övergripande frågeställning, det vill säga *hur Bostad först verksamheten påverkar deltagandet för hyresgästerna inom Göteborg stadsmission utifrån ett människorättsperspektiv*, så har det visat sig tydligt att Bostad först påverkar deltagandet för hyresgästerna mycket väl. En intim sammankoppling har visat sig genom att deltagande, potential, livskvalitet, hälsa, och mycket mer har stärkts tack vare Bostad först. Samtliga aspekter går att koppla till rätten till bostad och går därmed också att ses ur ett människorättsperspektiv.

Återgår vi till studiens övergripande frågeställning som löd *bidrar Bostad först verksamheten i Göteborgs stadsmission till implementering av rätten till bostad för hyresgästerna i verksamheten utifrån ett människorättsperspektiv*, så kan vi se att det mycket väl bidrar till implementering av rätten till bostad, samtidigt som det brister utifrån några aspekter. Återgår vi till studiens syfte, det vill säga att testa hypotesen att bostad först bidrar till att mänskliga rättigheter uppfylls, så har vi utifrån studiens analys sett vissa exempel som visat att hypotesen inte stämde. Å andra sidan har studiens analys visat många exempel och konstateranden för att hypotesen stämde.

Det vi också har lärt oss av studien är att Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöhet, har visat att en bostad och ett hem är en förutsättning för att uppnå en rad andra viktiga aspekter i livet, utifrån ett människorättsperspektiv. Detta har också skett som ett direkt resultat av hemlöshetsstrategin Bostad först. Detta resultat skulle vidare kunna sättas i relation med andra hemlöshetsstrategier utifrån ett människorättsperspektiv, för att se hur dessa ligger i linje med samma aspekter och indikatorer som denna studie har visat.

5.2 DISKUSSION

5.2.1 Analytisk diskussion

Att samtliga hyresgäster uppgav att de var nöjda med sin livssituation samt upplevde livskvalitet samtidigt som alla upplevde att de var ensamma skulle kunna anses ologiskt med tanke på att relationer runt omkring sig sägs vara en del av att känna livskvalitet. Åtminstone då flera av respondenterna också nämnde att goda relationer var just livskvalitet för dem.

Alla hyresgäster beskrev en delvis psykisk ohälsa på grund av den ensamhet de kände, samtidigt som de var snabba med att konstatera att de hade det bra, att de var mycket nöjda med Bostad först-stödet och var tacksamma. Som intervjuare uppkom en känsla av att respondenterna inte vågade uttrycka att de inte kände någon livskvalitet på grund av ensamheten, eller inte heller om de var missnöjda. Det kan därför konstateras att en följd av tacksamheten nästan blivit något negativt. Kanske handlar detta om en form av rädsla för besvikelser, då flera av hyresgästerna förmodligen tidigare upplevt många besvikelser både över sig själva och över andra, vilket i sin tur lett till att de numera inte vill "klaga" över något.

Vi kunde i den tidigare forskningen se att Bostad först visat goda resultat utifrån flera olika perspektiv. Denna studie har trots allt till största delen visat att Bostad först ger goda resultat, även utifrån mänskliga rättigheter och utifrån ett människorättsperspektiv. Anledningen till att slutsatsen dock bara blev till största delen, var till stor del på grund av aspekten ensamhet. Verksamheten Bostad först inte är ansvariga över att förmedla nya relationer till sina hyresgäster, då det inte ingår i Bostad först, som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet. Däremot kanske det kunde vävas in mer på ett sätt så att stödet skulle kunna leda till fler goda relationer.

Eftersom verksamheten utreddes utifrån ett människorättsperspektiv analyserades också frågan om ansvar, då detta var en aspekt utav ett människorättsbaserat arbete. Aspekten var dock inte varit helt enkel att analysera utifrån det faktum att Göteborgs stadsmission är en idéburen organisation. Detta medförde några tankar som jag anser är värda att diskutera.

När idéburna organisationer fyller en plats i samhället, ofta genom upphandlingar som ett komplement till välfärdssamhället, ger det också upphov till en viss procent av ansvaret för den svenska välfärden. Det kan därför argumenteras att ansvaret för den enskilda individens rättigheter hamnar på Göteborgs stadsmission, efter att en placering skett dit från socialtjänsten. Vill man då ta ansvar för uppdraget så ger det också upphov till att man bör se

sig själva som ansvariga för individens mänskliga rättigheter. En viss problematik kan då konstateras om man som idéburen organisation inte ser sig själv som fullt ansvariga, åtminstone om man vill föra ett människorättsbaserat arbete.

Göteborgs stadsmission utövar en Bostad först verksamhet som uttryckligen bedrivs för att möjliggöra rätten till bostad, för individer som tidigare befunnit sig i hemlöshet. Hade man samtidigt velat konstatera sig vara en människorättsbaserad organisation, hade också ett tydligare ansvar kring uppdraget behövt vara definierat. Utifrån teorin hade man också behövt se sig själva som skyldighetsbärare och rättighetsbäraren hade behövt veta sina egna rättigheter, för att konstaterat ligga i linje med ett människorättsbaserat arbete.

Samtidigt är det inte helt enkelt att identifiera ett ansvar, när man å andra sidan står utanför det styrande systemet. Den offentliga sektorn har det tydliga ansvaret att på uppdrag av staten bedriva välfärd i syfte mot bästa för allmänheten. Det är också konventionsstaternas ansvar att realisera de mänskliga rättigheterna och det är konventionsstaternas ansvar att se till att alla medborgare har en bostad. Detta innebär i sin tur att en idéburen organisation som Stadsmissionen omöjligt äger frågan kring hemlöshet. Det kan också konstateras som rimligt att man som idéburen organisation kan känna frustration över hur beroende man är över ett system där det ena har bäring på det andra. Exempelvis över hur hyresvärdar och fastighetsägare är en spelpjäs eller över andra aktörer som inte anses ta ansvar för allmänhetens bästa. Kanske kan man också fråga sig hur mycket av hemlöshetsfrågan som bör ligga på ”goda människor” som arbetar med hjärtat och hjälper dem som annars faller mellan stolarna.

Personalen inom Bostad först hade skilda svar kring hur de såg på verksamhetens ansvar att uppfylla rätten till bostad. Att konstatera att ett ansvar inte enbart ligger hos en själv när det kommer till att möjliggöra rätten till bostad är kanske inte fel då frågan kring ansvar inte är helt enkel att konstatera. Däremot kan vi slå fast att om man vill föra ett människorättsbaserat arbete, så handlar det till viss del om en moralisk förflyttning att se sig själva som ansvariga skyldighetsbärare. Det handlar också om att ta ansvar för den aktivitet man har i uppdraget. Det är värt att upprepa att slutsatsen för denna studie är att Bostad först verksamheten i Göteborgs stadsmission till största delen bidrar till implementering av rätten till bostad för hyresgästerna i verksamheten utifrån ett människorättsperspektiv. Ansvarsaspekten gjorde dock delvis att frågeställningen bara kunde besvaras med den största delen.

5.2.2 Studiens begränsningar och utmaningar

Urvalet har delvis setts som studiens svaghet. Eftersom de som intervjuades var de som tackade ja till en intervju, alternativt de som deras kontaktpersoner ansågs som ”lämpliga kandidater”, har inte urvalet haft en stark reliabilitet. Endera kan det ha varit så att respondenterna mått eller mår förhållandevis bra, då de orkat tacka ja till en intervju, alternativt att det kan ha varit just dem som varit nöjda med Bostad först, vilket gjort att de velat förmedla det i en intervju. För att kunna generalisera resultatet med en större population hade fler personer behövt tillfrågas. Kanske hade då också någon som inte varit nöjd med Bostad först förfrågats och därigenom fått frågor kring varför det inte funkade för dem. Även personer som inte kunnat behålla sina lägenheter hade kunnat tillfrågas för ett bredare resultat, eventuellt något för vidare forskning.

Då denna studie gjordes med en avgränsning mot Göteborgs stadsmission, så kan det också diskuteras att andra hade tyckt annorlunda om en undersökning gjorts exempelvis inom Bostad först verksamheten i Göteborgs stad. I denna studie hade samtliga en varm och positiv uppfattning kring Stadsmissionen som idéburen organisation, men vi måste konstatera att andra utanför urvalet hade kunnat tycka annorlunda.

Hyresgästerna som intervjuades var något svåra att få tag på vilket gjorde att studien drog ut något på tiden. Som intervjuare och uppsatsförfattare var det inte av vana att behöva ha förståelse för att personer har olika svårt att planera in och förhålla sig till tider. Det ska understrykas att det vid några tillfällen var stressande men det ska också understrykas att en stor respekt skapades till dem som ställde upp och ytterligare mot dem som också släppte in en okänd person som intervjuare i sina hem. Detta sågs inte som en självklarhet så det kändes extra fint att få träffa vissa av respondenterna i ett personligt möte.

5.2.3 Vidare forskning

För att spinna vidare på studiens begränsningar och utmaningar så hade ett annat urval med hyresgäster, som både är nöjda och missnöjda med bostad först samt varför de är det, behövt tillfrågas. Dels för att kunna säga något om en större population, men också för att få fram ett resultat kring varför personer inte lyckas stanna kvar inom Bostad först, alternativt undersöka varför de är missnöjda. Problematiken i ett sådant urval är då förstås dess samtycke till intervjuer.

En djupare undersökning huruvida det är någon skillnad om Bostad först bedrivs inom det offentliga jämfört inom en idéburen organisation, hade också varit värdefullt. Ämnet benämns

i denna studie men är något som hade behövt undersökas mer på djupet för att synliggöra bägge sidor av myntet.

Till sist hade en bredare undersökning kring fastighetsägarnas roll och deras ansvar utifrån mänskliga rättigheter och rätten till bostad behövt utredas. Känner fastighetsägare ett ansvar för att rätten till bostad ska bli uppfyllt för samhällets medborgare, utifrån ett människorättsperspektiv?

5.2.4 Vidare diskussion

Att ta sig an och sätta sig in i frågan om mänskliga rättigheter och hemlöshet har varit intressant och nyttigt ur många aspekter. En större medvetenhet har skapats kring samhällets syn på hemlösheten idag. Att få en större kunskap om Bostad först, som en bostadsledd strategi eller som ett förhållningssätt att bekämpa hemlöshet, har gjort att åtminstone jag ser det som självklart att vi borde se på hemlöshetsfrågan med andra ögon, än vad majoriteten i samhället fortfarande gör. Fortfarande är det exempelvis få som vet vad Bostad först är. Jag har delat en frustration och fått diskutera det nuvarande svenska systemet med andra kollegor på Göteborgs stadsmission, som idag arbetar med hemlöshetsfrågan. Många menar där att för att kunna utrota hemlösheten så krävs en systemförändring, men då även ett ”mindshift” mot mer bostadsledda strategier såsom Bostad först.

I dagsläget har Bostad först, åtminstone i Sverige fungerat som ett alternativ till boendetrappan, snarare än en lösning på hemlösheten. Detta betyder att Bostad först snarare ses som projekt eller en verksamhet vid sidan om den annars vanliga trappstegslogiken. Det krävs alltså systemförändring för att bostadsledda strategier såsom Bostad först, ska gå från att vara ett komplement som hanterar hemlöshet till ett system som på sikt eliminerar hemlöshet. Det är därtill viktigt att särskilja en systemförändring med att ”enbart” göra något nytt i systemet, som Bostad först i dagsläget snarare gör.

Systemets förändring i samband med Bostad först handlar även om att ta itu med bakomliggande orsaker till hemlöshet liksom att ordentligt ta itu vad som händer i samhället och dess konsekvenser, när individer hamnar i hemlöshet. Kan vi också börja prata om en systemförändring utifrån mänskliga rättigheter finns det även starkare belägg för att hemlöshetsfrågan till slut kan komma att bli en ickefråga. En kollega jag träffade på under studiens gång, menade att man i nyligen förda hemlöshetsdebatter gjort en jämförelse med klimatfrågan där den blivit en fråga där samhället helt enkelt har fått nog. Kollegan menade att det kan komma att bli samma effekt i samhället på sikt med hemlöshetsfrågan.

Jag tar även med mig efter denna studie att det krävs att det politiska engagemanget för hemlösheten ökar, att fler olika bostadslösningar möjliggörs samt att tillräckliga finansiella resurser behöver prioriteras för att en systemförändring ska kunna ske. Genom den här uppsatsen kan vi se konkret att Bostad först, åtminstone till stor del, uppfyller mänskliga rättigheter och rätten till bostad. Att bostad först exempelvis leder till trygghet var redan konstaterat i tidigare forskning, men tryggheten kan vi nu också se utifrån mänskliga rättigheter. Detta gör det ännu mer relevant att argumentera för att Bostad först får ta större plats, nu även med ännu starkare belägg.

6 REFERENSLISTA

- Abiri, E., Brodin, A., Johansson, P., & Oxley, S. (2008). *"Mänskliga rättigheter: jag vet att dem finns och jag tror att Sverige är bra på dem": Handbok i mänskliga rättigheter på kommunal nivå*. Kristianstad: Fritze
- Allardt, Erik (1977[1975]), *Att ha, att älska, att vara: om välfärd i Norden*. Lund: Argos
- Amnesty International, (2021), *Synpunkter på Jämlikhetskommissionens betänkande, En gemensam angelägenhet* (SOU 2020:46), hämtat 2022-08-24 från: <https://www.regeringen.se/4979b5/contentassets/332befa3610e4172bde93d0c5b42559a/amnesty-international-sverige.pdf>
- Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red.) (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Fjärde (omarbetade och aktualiserade) upplagan, Lund: Studentlitteratur
- Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan, Stockholm: Liber
- Bryman, Alan (red.) (2006). *Mixed methods*. London: Sage
- Dagens samhälle, (2020), *"Bostad först behövs mer än någonsin"*, hämtat 2022-08-24 från: ["Bostad först behövs mer än någonsin" - Dagens Samhälle \(dagenssamhalle.se\)](https://dagenssamhalle.se)
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Andra upplagan, Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Femte upplagan, Stockholm: Wolters Kluwer
- Europaparlamentet, (2020). *Parlamentet vill få slut på hemlöshet i EU*, hämtat 2022-08-24 från: <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/headlines/society/20201119STO92006/parlamentet-vill-fa-slut-pa-hemloshet-i-eu>
- FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, (1991), *Allmän kommentar nr 4: rätten till lämplig bostad*, E/1992/23, Hämtat 2022-08-24 från: <https://www.refworld.org/docid/47a7079a1.html>
- Folkesson, Per (2017). *Bostad Först i Karlstad. Karlstad: FoU Välfärd Värmland*, Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Karlstads universitet
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*. Department of Nursing, Umeå University

Göteborgs stad, (2022). *Hemlöshet*, hämtat 2022-08-24 från:
<https://stadsutveckling.goteborg.se/bostader-och-bebyggelse/hemloshet/>

Hjerm, Mikael, Lindgren, Simon & Nilsson, Marco (2014). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Andra (utökade och uppdaterade) upplagan, Malmö: Gleeru

Ife, Jim (2012). *Human rights and social work: towards rights-based practice*. Tredje upplagan, Cambridge: Cambridge University Press

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Tredje (reviderade) upplagan, Lund: Studentlitteratur

Källmen H., Blid M., (2016). *Free from Homelessness: Is "Housing First" the Solution? - A Comparison with the "Staircase Model"*. Department of Social Work, Mittuniversitetet,

Leth, Göran & Thurén, Torsten (2000). *Källkritik för Internet*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar

Levin, Cecilia (2008). *Creativity in the school context*. Diss. Lund: Lunds universitet

Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur

Nyåkenen, Pia, (2020). *Bostad först – vägen ur hemlöshet*, Göteborg: Göteborgs universitet

Patton, Michael Quinn (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Andra upplagan, Newbury Park, Calif.: Sage

Pleace, Nicholas (2018). *En handbok om Bostad först. Europa*. Första upplagan [Sverige]: Sveriges Stadsmissioner

Reichert, Elisabeth (2007). *Challenges in human rights: a social work perspective*, New York: Columbia University Press

Respondent 1, personlig intervju 2022-04-13, Göteborg

Respondent 2, telefonintervju 2022-04-13

Respondent 3, telefonintervju 2022-04-13

Respondent 4, personlig intervju 2022-04-21, Göteborg

Respondent 5, personlig intervju 2022-04-28, Göteborg

Respondent 6, telefonintervju 2022-04-28

Respondent 7, personlig intervju 2022-04-04, Göteborg

Respondent 8, intervju via länk 2022-04-05

Respondent 9, personlig intervju 2022-04-06, Göteborg

Respondent 10, personlig intervju 2022-04-06, Göteborg

Segerstam, Larsson, Ola (2020). *Vad vet vi om resultatet av Bostad först för människor i långvarig hemlöshet i Sverige?: En systematisk litteraturöversikt av forskning, uppsatser, utredningar, utvärderingar och rapporter*. Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner

Sida, (2021). *Human right based approach*, hämtat 2022-08-24 från:

<https://www.sida.se/en/for-partners/methods-materials/human-rights-based-approach>

Socialstyrelsen, (2017). *Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär*, Stockholm:

Socialstyrelsen, hämtat 2022-08-24 från:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-11-15.pdf>

Socialstyrelsen, (2019). *Bostad först*, hämtat 2022-08-24 från:

<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/bostad-forst/>

Sveriges Stadsmissioner, (2019). *Bostad först – vägen ur hemlöshet*, hämtat 2022-08-24 från: [SKR och myndigheter om Bostad först - Bostad först \(bostadforst.se\)](http://SKR.och.myndigheter.om.Bostad.forst-Bostad.forst(bostadforst.se))

Uhnöo, Sara, (2016). *Utvärdering av Bostad först Göteborg*, Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet.

United Nation Development Group, (2003). *The Human Rights Based Approach to Development Cooperation: Towards a Common Understanding Among UN Agencies*, (UNDG, 2003), Hämtat 2022-08-24 från:

https://unsdg.un.org/sites/default/files/6959-The_Human_Rights_Based_Approach_to_Development_Cooperation_Towards_a_Common_Understanding_among_UN.pdf

United Nations, (1948), Universal declaration of human rights, hämtat 2022-08-24 från:

<https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

United Nations, (1966) International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, hämtat 2022-08-24 från:

<https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

Vetenskapsrådet, (2017). *God forskningssed*, Stockholm: Vetenskapsrådet, hämtat 2022-08-24 från:

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Västra Götalandsregionen, (2017). *Människorättsbaserat arbete*, hämtat 2022-08-24 från:

<https://www.vgregion.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/manskliga-rattigheter/rattighetsbaserat-arbete/>

World Health Organization, (1989). *Health principles of housing*. World Health Organization, Geneva, hämtat 2022-08-24 från:
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/39847/9241561270_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yin, Robert K. (2007). *Fallstudier: design och genomförande*. Första upplagan, Malmö: Liber

7 BILAGOR

7.1 INTERVJUFRÅGOR TILL PERSONALEN

Jag börjar med att berätta vem jag är, i vilket ämne jag skriver uppsatsen samt vad studiens syfte är.

Till att börja med så vill jag påpeka att du som blir intervjuad gör denna intervju helt frivilligt samt att du när som helst får säga att du vill avbryta denna intervju. Jag vill även påpeka att du kommer vara anonym i min uppsats.

Fråga 1:

Går det bra att jag spelar in intervjun?

Tema 1 – Vägledning och stöd

- Första frågan är väldigt övergripande och den ställer jag medvetet till att börja med. Vill du berätta lite om hur du upplever du att stödet i din arbetsroll med Bostad först? Vad är vägledning och stödet för dig?
- Jag vet ju att Bostad först handlar väldigt mycket om stöd baserat på att hyresgästen själv är delaktig, vill du berätta lite mer om hur den delaktigheten ser ut?
  - o Kan du ge exempel både på hur det ser ut först när ni utformar stödet i början, under tidens gång samt om du har erfarenhet utav stöd efter ett boende har upphört?
- Hur är relationen mellan personal och hyresgäster? Hur ser du på era ”roller” gentemot varandra?

Tema 2 – Rätten till bostad

Bostad först baseras ju på att bostad är en mänsklig rättighet. Jag skulle vilja ställa några frågor om din bild det temat.

- Hur skulle du säga att ni arbetar med rätten till bostad i Bostad först?
- I det här läget så tänker jag att du ”representerar” Göteborgs stadsmission. Tänker du att ni på Göteborgs stadsmission är ansvariga för att uppfylla rätten till bostad?
- Vad skulle du säga är problemet med att rätten till bostad ska bli verklighet för alla i Göteborg?
  - o Skulle du säga att detta gör det svårare för dig att uppfylla skyldigheten gentemot hyresgästen?

Tema 3 – Rättighetsbaserat arbete

- På vilket sätt skulle du säga att mänskliga rättigheter har en plats i verksamheten Bostad först? Används det på något sätt i stödet?
- Personerna du möter, det vill säga hyresgästerna, förstår ju jag upplevs (åtminstone tidigare) varit diskriminerade i samhället. På vilket sätt skulle du säga att man tar hänsyn till det i arbetet med Bostad först? (*ex. varför har de tidigare varit diskriminerade och hur arbetar ni för att förändra det?*)
- Är det något mer du vill tillägga kring de frågorna jag har ställt idag?

7.2 INTERVJUFRÅGOR TILL HYRESGÄSTER

Jag börjar med att berätta vem jag är, i vilket ämne jag skriver uppsatsen samt vad studiens syfte är

Till att börja med så vill jag sedan påpeka att du som blir intervjuad gör denna intervjun helt frivilligt samt att du när som helst får säga att du vill avbryta denna intervjun. Jag vill även påpeka att du kommer vara anonym i min uppsats.

Fråga 1:

- Går det bra att jag spelar in intervjun?

”Jag kommer ställa vissa frågor som kan uppfattas personliga... Så fort det är något du inte vill svara på så säger du bara det. Svaret måste inte ha med just Bostad först att göra, men du får gärna ha det i åtanke ifall något av det jag undrar har blivit någons skillnad sedan du fick din lägenhet och ditt stöd genom Bostad först.”

Tema 1 – den egna uppfattningen om kopplingar till rätten till bostad

- Hur tycker du att din **fysiska hälsa** är?
- Hur tycker du att din **psykiska hälsa** är?
- När du tänker på **livskvalitet** – vad tänker du då och vad är det för dig?
- När du tänker på **trygghet** – vad tänker du då och vad är det för dig?
- När du tänker på **säkerhet** – vad tänker du då och vad är det för dig?
- När du tänker på **delaktighet** – vad tänker du då och vad är det för dig?
- Hur ser du att dina **relationer** är idag med människor runt omkring dig?
- Hur ser du på din **potential** som människa?
- Har du erfarenhet av att känna dig **diskriminerad**?
  - o Eventuell följdfråga till samtliga ovanstående => har Bostad först förändrat det för dig?
  - o Eventuell följdfråga till samtliga ovanstående => kan du ge exempel från din vardag?

Tema 2 – om samhällsansvaret

- När du tänker på social trygghet och **Sveriges ansvar** för dig som samhällsmedborgare – vad tänker du då och hur ser du på det i din situation?
- Tycker du att Göteborgs stadsmission har ett samhällsansvar för dig och din situation?
Är de skyldiga att hjälpa dig?
- Hur är relationen med dig och din kontaktperson på Bostad först